

ƏSGƏR ŞÖHRƏTİ

«... İKİNCİ DÜNYA MÜHARI-
BƏSİNİ VƏ İKİNCİ DÜNYA MÜHA-
RİBƏSİNĐƏ ALMAN FAŞİZMİ
ÜZƏRİNDƏ QƏLƏBƏ ÇALMAQDA
İŞTİRAK EDƏN İNSANLARI HEÇ
VAXT UNUTMAMALIYIQ»

Heydər ƏLİYEV

~~~~ ƏSGƏR ŞÖHRƏTİ ~~~~

***Kitab Ataxan Ağayevin maddi-mənəvi
dəstəyi ilə nəşr olunmuşdur.***

Tərtib edən

Həmzə VƏLİMƏMMƏDOV

Azərbaycan Respublikasının Əməkdar jurnalisti

Redaktor

Hüsaməddin ABBASOV

Naşir

Akif DƏNZİZADƏ

Ə92 **ƏSGƏR ŞÖHRƏTİ.** Bakı, «APOSTROFF»,

2013, 128 səh

ISBN 978-9952-404-39-4

"Şəxsiyyətlər" seriyasından bu kitab Büyük Vətən müharibəsinin qəhrəmanı, Brestdən Berlinədək döyüş yolu keçmiş, Şöhrət ordeninin hər üç dərəcəsi ilə təltif edilmiş, elimizin igid oğlu Əli Nəcəf oğlu Hüseynova həsr olunmuşdur. Kitabda yerli jurnalistlərin yazılarıyla bərabər, keçmiş İttifaqın nüfuzlu qəzetlərində və jurnallarında hərbçilərin nəşr olunmuş öcerkləri və məqalələri tərcümə edilib verilmişdir. Arxivlərdən sənədlərin, şəkillərin fotosurətləri götürülmüşdür. Əli Hüseynovun çəkildiyi "Əsgər getdi..." sənədli filmindən də istifadə olunmuşdur.

Əli Hüseynovun qəhrəmanlıq estafetini bu gün onun həmyerliləri, Lerikin cəsur oğulları Qarabağda davam etdirirlər. Onlardan 140 nəfəri şəhidlik zirvəsinə yüksəlmışdır. Əgər Əli Hüseynov İkinci Cahan müharibəsinin Lerikdə tək qəhrəmanı idisə, Vətənimizin bütövlüyü uğrunda canından keçmiş 5 nəfər lerikli Azərbaycanın Milli Qəhrəmanıdır.

Oxucu kitabda qəhrəman Əli Hüseynovun əmək cəbhəsində elinə obasına sədaqətlə xidmət etməsi, qurub yaradan müdrik ağsaqqalın xeyirxah işləri ilə də tanış olacaq.

Kitab Böyük Vətən müharibəsində qələbənin 70 illiyinə və Əli Hüseynovun 95 illik yubileyinə dəyərli hədiyyədir.

ÖN SÖZ

O, SAĞLIĞINDA QİYMƏTİNİ ALMİŞDI

Dasterə ilk dəfə əlli il əvvəl getmişdim. Üstündən yarım əsrlik vaxt keçməsinə baxmayaraq həmin gün yaddaşimdə əbədi iz qoyub. Meşələrdən keçən dağ yolunu iki saata piyada qalxdım. Məktəbin yerini soruşmuşdum. Üstünə paliddan hazırlanmış nazik taxta vurulmuş birmərtəbəli binanı göstərdilər. İlk görüşdüğüm Əliheydər Fərziyev olmuşdu. Əliheydər müəllim ortaböylü, gursaçlı, üzündən nur tökülən bir ziyalıydı. O, məktəbin müəllimlərini mənə təqdim elədi. Evə xəbər göndərib xörək hazırlatdırdı. Müəllimlər otağında süfrə açıb nahar elədik.

Gelişimin məqsədini Əliheydər müəllimə dedim. Əli Hüseynov haqqında Lənkəranda çıxan rəyonlararası qəzetə müsahibə hazırlamalı idim. Onda Əli dayı «Mədəniyyət» kolxozunda briqadir işləyirdi. Gün günorta yerindən əyiləndə iş üstündən döndü. Biz görüşüb səhbət elədik. Ötən illəri yada salıb aram-aram danışırkı:

– 1945-ci ilin yayında ordudan tərxis olunub kəndə qayıtdım. Aradan iki ay keçdi. Bir gün rayko-

ma çağrırdılar, təlimatçı işləməyi təklif elədilər. Qardaşlarımla məsləhətləşdim, razı oldular. Fəaliyyətimin ili başa çatmamış Hoveri kənd sovetinin sədri seçdilər. Düzünü deyim, bu vəzifə ürəyimcə olmadı. Bir ildən sonra ərizə yazıb işdən çıxdım. Kəndimizə qayıdırıb kolxozda anbardar işlədim. Əllinci illərdə kolxozçular məni sədr seçdilər. Təsərrüfatda vəziyyət heç də ürəkaçan deyildi. Çətinliklərlə üzləssəm də, intizam yarada bildim. Camaat məni eşidirdi, sərəncamlarım icrasız qalmırkı. Kolxozun dirçəliş dövrü başlandı. Məhsulumuz özümüüzə bəs eləyirdi. Mal-qara da artmışdı. Bu dirçəlişi bəzilərinin gözü götürmədi, məndən yuxarınlara məktub yazdılar, şikayətə getdilər. Ruhdan düşdüm, əlim işdən soyudu. Növbəti seçkidə xahiş elədim ki, məni daha seçməyin.

Söhbətin bu yerində siqaret yandırdı, əlini dən düşmüş saçlarında gəzdirdi. Hiss elədim ki, azca əsəbileşib. Beş-on dəqiqəlik sükutu özü pozdu. De-di ki, nədənsə, rayonda unudulmuşam. Tədbirlərə, görüşlərə çağırımlar. Yerli sovetlərə seçkilərdə «əmək qabaqcılları»nı deputat seçirlər, mənim adıım heç yerdə çəkilmir. Güzəranım da yaxşı keçmir. Ailəmi ehtiyac içində dolandırıram.

O, ümidiini itirməmişdi. Ədalətin nə vaxtsa zəfər çalacağını gözləyirdi və buna əmin idi.

Əli Hüseynovla görüşdən sonra müsahibəni qələmə almaqdan imtina elədim. Səbəbini mərhum

redaktor Tofiq Həsənova dedim. Axı, hansı redaktor Qələbə bayramı münasibətilə giley-güzarlı yazını dərc edərdi?! Dərc etməyə ürəyi yumşaqlıq eləsəydi belə, «qlavlit» üstündən qara xətt çəkib arxivə göndərərdi.

Aradan illər ötdü. Əli Hüseynovun arzuladığı ədalət zəfər çaldı. Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycanda hakimiyyətə gəldi. Respublikanın yeni dövranı başlandı. Müharibə veteranlarına qayğı və diqqət artdı, onların rəşadətinə layiqincə qiymət verildi. Bir gün Sovet İttifaqı Qəhrəmanları və üç Şöhrət ordenli müharibə veteranları ilə Qələbə bayramı ərəfəsində ulu öndərin görüşü keçirildi. Bu unudulmaz görüş respublika Ali Sovetinə seçkilər ərəfəsinə düşmüdü.

Ulu öndər keçmiş döyüşçüləri bir-bir dinləmişdi. Əli Hüseynov həyatı və keçdiyi döyüş yolu barədə rəhbərə danışmışdı. Heydər Əliyev «belə insanları yaddan çıxarmaq olmaz» demişdi və Lerik seçicilərinə onun Ali Sovetə deputatlığa namizəd irəli sürülməsini məsləhət görmüşdü.

Bu xəbər ertəsi gün Lerikdə kəndbəkənd dolaşdı. Seçicilər ulu öndərin məsləhətini alqışladılar, Əli Hüseynovu Çayrud seçki dairəsindən deputatlığa namizəd irəli sürdülər və seçki günü ona səs verdilər. Ali Sovetin birinci sessiyasında o, Rəyasət Heyətinin üzvü seçildi.

Əli Nəcəf oğlu Heydər Əliyevlə görüşlərini

ömrünün unudulmaz çağları sayırdı. Ulu öndərin göstərişi ilə ona Lənkəran şəhərində üçotaqlı mənzil verildi, şəxsi xidməti üçün minik maşını ayrıldı. Həmkəndliləri onu yerli sovetin sədri seçdilər.

Əli Hüseynov mətbuat işçiləri ilə dost idi. Rayon mərkəzinə yolu düşəndə redaksiyaya baş çəkərdi. Hər dəfə sessiyadan qayıdanda təəssüratlarını bizə danışardı. Moskvada müharibə veteranları ilə görüşdən sonra kitablar gətirmişdi. Respublika qəzeti, radio və televiziya onun yazılarını, çıxışlarını hazırlayanda «Bolluq uğrunda»nın materiallarından da istifadə edilirdi.

1983-cü ilin yayında, daha doğrusu iyulun 13-də rayon icraiyyə komitəsində Əli Hüseynovla görüşümü xatırlayıram. Ordenlərini taxmışdı, çox şən görünürdü. Söz-sözü çəkdi, sevincini bizimlə bölüşdü:

– Bu gün mənimcün əsl bayramdır. Düz qırx il əvvəl Kursk uğrunda döyüşlərdə düşmənə endirdiyimiz ağır zərbə qələbəmizə yol açdı.

Yaşa dolduqca Əli Hüseynovun səhhəti ağırlaşırdı. O, daşıdığı vəzifədən könüllü istefa verdi. Bir müddət Lənkəranda və Bakıda müalicə olundu. Sağalığına ümid qalmamışdı. Bunu övladları da yaxşı bilirdilər. 1987-ci il fevralın 12-də dünyasını dəyişdi. Tarixdə adı, ürəklərdə əziz xatirəsi qaldı.

Əli Hüseynovun xatirəsini əbədiləşdirmək barədə həmkəndlilərinin təklifi rayon rəhbərliyində

bəyənilmişdi. Lerik Rayon İcra Hakimiyyəti başçısının sərəncamı ilə Daster kənd ümumi orta məktəbi onun adını daşıyır. 2013-cü ildə bu ucqar dağ kəndində yeni məktəb tikilmiş, müasir avadanlıqla təchiz edilmişdir. Məktəbdə cəsur döyüşçü, cəfakesh insan barədə «Heç kim undulmur, heç nə yaddan çıxmır» guşəsi yaradılmışdır.

Əli Nəcəf oğlu barədə İttifaq, respublika və yerli qəzetlərdə dərc olunmuş yazıları bir kitaba toplamaq, gələcək nəsillərə ərməğan saxlamaq çox-dankı arzum idi və məni rahat buraxmırıldı. Əlimdəki materiallar, yaddaşimdə qalan söhbətlər arzumu reallaşdırmağa imkan verirdi. Mərhumun övladlarına, qohumlarına, onu yaxından tanıyanlara müraciət etdim, onlarda olan sənədləri istədim. Sağ olsunlar, bir qovluq gətirdilər. Diqqətlə nəzərdən keçirdim, lazımı sənədləri seçib surətlərini çıxartdım.

Kitabın tərtibinə Çayrud, Rvarud, Tikəband, Veri, Siyov, Piran kəndlərinin ziyalılarının da köməyi az dəymədi. Vaxtilə «Kommunist», «Sovet kəndi» qəzetlərində, televiziyyada və radioda çalışan lerikli qələm dostlarım məsləhətlərini əsirgəmədi-lər, arxivlərində saxladıqları yazıları və şəkilləri təqdim etdilər. Bu xeyirxah missiyada mənə dayaq olan insanlara təşəkkürümüzü bildirib kitabı oxucuların müzakirəsinə verirəm.

Həmzə VƏLİMƏMMƏDOV

STALİNQRADDAN BERLİNƏDƏK

(Öçerk)

Daster kəndində böyükdən-kiçiyə hamı üç Şöhrət ordenli Əli Hüseynovu yaxşı tanır. O, burada doğulmuş, buradan cəbhəyə yola düşmüştür. Qayıtdıqdan sonra həmkəndliləri onu əvvəlcə kolxoz sədri, sonra kənd sovetinin sədri seçmişlər. Fədakar əməyinə və böyük təşkilatlılıq qabiliyyətinə görə doqquzuncu çağırış Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı olmuşdur. Həmyerliləri onu prinsipial kommunist, ədalətli insan kimi tanır, yanına tez-tez məsləhətə gəlirlər. Əli Hüseynovun mübahisəli məsələlərdə və ailə narazılıqlarında sözü həmişə qəti olur.

Kolxoza və yerli sovetə rəhbərlik etdiyi illərdə Ə.Hüseynovun qayğıları az olmayıb. O, gənclərə həmişə faydalı məsləhətlər verir. Bəzi vacib məsələlər haqqında birisi ilə söhbət etmək lazımlı gəlirsə, bayram kostyumunu geyinir, orden və medallarını taxır.

– Bilirsənmi qvardiyaçı nə deməkdir? – deyə o, əli ilə «Qvardiya» nişanını göstərərək soruşur və özü də cavab verir, – qvardiyaçı bir nəfər hamı üçün və hamı bir nəfər üçün deməkdir. Nə vaxt ki, həlak olacağını bilə-bilə yoldaşını xilas edirsən, komandır özünə inandığı kimi sənə inanır, onda qvardiyaçısın. Elə bilirsən, bunlar hamısı müharibədə

olur? Heç də yox! Həyatda da bu cürdür. Yaxşı sovet adamı həmişə qvardiyaçıdır.

Əli Hüseynov insan qəlbinin ən incə tellərinə toxuna bilir. Təkcə ona görə yox ki, ağsaqqaldır, həm də ona görə ki, həmkəndliləri onu igidlilik və rəşadət nümunəsi sayırlar.

Əli Hüseynov Böyük Vətən müharibəsində 63-cü atıcı diviziyanın sıravi topçusu kimi döyüşə başladı. Diviziya ağır döyüşlərlə şərqə doğru çəkilirdi. Tozlu yollar, yanmış kəndlər, bombardman edilən və güllələnən dinc əhali Əlinin ürəyini ağrıdırdı. «Bu geriyəcəkilmə nə vaxt qurtaracaq?» – deyə o, nəzərlərini qadınların, qocaların kədərli gözlərindən çəkmirdi. Bu kədərli baxışlar onun yaddaşına əbədi həkk olmuşdu. Buna görə də o, döyüşlərdə canını belə əsirgəmirdi. Yeganə bir arzusu vardi: fasistlərin qarşısını almaq və onları darmadağın etmək. O, üç dəfə yaralanmasına və bir dəfə kontuziya almasına baxmayaraq, yenidən döyüşə qayıtmışdı.

Qırx ikinci ilin yayında 63-cü atıcı diviziya Stalinqrada yaxınlaşdı. Elə bu zaman İ.V.Stalinin 227 nömrəli əmri elan olundu. Əmrədə deyilirdi: «Geriyə yol yoxdur! Sovet torpağının hər bir qarışını son damla qanımıza kimi müdafiə etməliyik!»

Xalq komissarının əmri əldən-ələ gəzdi, sovet döyüşçülərinin qəlbini riqqətə gətirdi. Onların hər biri başa düşdü ki, gericəkilmə qurtardı.

– Axır ki..! – deyə Hüseynov sevindi, – indi fasist əclaflarını torpağımızdan qovarıq.

Noyabrın 19-da sovet döyüşçüləri düşmənin müdafiə xəttini yararaq Stalinqrad ətrafında hitlerçilərin hərbi hissələrini mühasirəyə almağa başladılar. Raspopinsk rayonunda faşistlərin darmadağın edilməsində 63-cü diviziya xüsusilə fərqləndi.

Siddətli qar yağırıldı. Hərəkət getdikcə çətinləşirdi. Artilleriyaçılar yefreytor Hüseynovun topunu öz əlləri ilə apararaq piyadalarдан geri qalmamağa çalışırdılar. Hücuma keçən hissənin qabağını gözlənilmədən güclü pulemyot atəsi kəsdi. Atıcılar yerə uzandılar. Hükum dayandırıldı. Əli Hüseynov və Kurqan vilayətindən olan keçmiş traktorçu yefreytor Pyotr Sitnikov topu atəş xəttinə çəkərək üç mərmi ilə düşmən pulemyotunu susdurdular. Bu döyüşdə qəhrəmanlıq göstərdiklərinə görə topçuların hamısı «İgidliyə görə» medalı ilə təltif edildi. Ə.Hüseynov Kommunist Partiyası sıralarına qəbul edilməsi haqda ərizə verdi.

Stalinqrad döyüşlərindən sonra diviziya 52-ci qvardiya diviziyasına, artilleriya polku isə 124-cü qvardiya artilleriya polkuna çevrildi. Əli Hüseynov Kommunist Partiyası sıralarına qəbul edildiyi haqda namizədlik biletini və «Qvardiya» nişanını eyni vaxtda aldı.

Daster kəndinə çıxdan gözlənilən məktub geldi. Əli yazırıdı: «Hörmətli valideynlərim, sizə bildirirəm ki, Stalinqrad döyüşlərinin təcrübəsi mənə tam inam verir ki, biz faşist qəsbkarlarından güclüyük. İndi bizim əsas məqsədimiz Berlinə doğru hü-

cum etmək, Vətənimizin şərəfini göylərə qaldırmaqdır...»

Cəsur artilleriyaçının arzuladığı gün getdikcə yaxınlaşır, Berlinə doğru məsafə gündən-günə azalırdı.

1944-cü il iyun ayının sonunda 124-cü qvardiya artilleriya polkunun komandiri qvardiya podpolkovniki Biqanenko Ə.Hüseynovu III dərəcəli Şöhrət ordeninə təqdim edərkən yazmışdı: «İyulun 18-də Mejilovo yaşayış məntəqəsi uğrunda döyüslərdə düşmənin güclü artilleriya və minamyot atəşinə baxmayaraq, qvardiya yefreytoru Hüseynov öz topunu birbaşa atəş xəttinə çıxararaq beş pulemyotu və otuz beşə yaxın düşmən əsgərini məhv etmişdir. O, yaralansa da, döyük tapşırığını axıra qədər yerinə yetirmişdir».

Oktyabrın əvvəlində 3-cü Pribaltika cəbhəsinin qoşunları düşməni geri çəkilməyə məcbur etdi. Cənubi Dvinanın şimal zolağına hücum edən birinci zərbə ordusu böyük qəhrəmanlıq gösterdi. 52-ci diviziya da bu ordunun tərkibinə daxil idi.

Pribaltikada ağır məğlubiyyətə uğrayan alman komandanlığı özünün mühüm strateji bazasının Baltik dənizində yerləşdiyini hesab edərək, Riga'nın müdafiəsinə böyük əhəmiyyət verməyə başladı. Şəhərin ətrafında güclü müdafiə qurğuları yaradaraq bu istiqamətə tələsik ehtiyat qüvvələri çıxartdı.

Oktyabrın 11-də 52-ci diviziya şəhəri mühasirəyə aldı. 124-cü artilleriya polku atəş mövqelərini

dəyişməyə başladı. Bu zaman kəşfiyyatçılar xəbər gətirdilər ki, alman avtomatçıları tankların köməyi ilə hissəmizə soxulmaq üçün irəliləyirlər. Diviziyanın taleyini saniyələr həll edirdi: ya topçular geriyə dönüb atəş açmağa vaxt tapacaq, ya da tanklar topları məhv edəcəkdi. Qvardiya serjantı Hüseynovun mətinliyi artilleriyaçıları çətinlikdən xilas etdi. O, birinci olaraq topu atəş mövqeyinə çıxartdı. Yaxınlaşmaqdə olan tanklara atəş açdı. Düşmən tanklarının arasına bir anlığa çaxnaşma düşdü. Qazanılmış saniyələr digər topları da döyüşə hazırlamağa imkan verdi. Düşmənin iki tankı sıradan çıxarıldı. Artilleriya diviziyasının əks-hücumuna davam gətirməyən faşist tankları atəş mövqeyindən çıxmağa və daldalanmağa başladılar. Hitlerçilər döyüş meydandasında otuza yaxın adam itirib, qaçmağa məcbur oldular.

Oktyabrın 13-də Moskva Riqanı düşməndən azad edən hərbi hissələrimizi salamladı. Bu döyüslərdə qəhrəmanlıq göstərən hissələrə, eləcə də 52-ci diviziyyaya fəxri «Riqə» adı verildi. Hərbi əməliyyatda fərqləndiyinə görə bir çox döyüşü yüksək dövlət mükafatına layiq görüldü. Əli Hüseynova II dərəcəli Şöhrət ordeni təqdim edildi.

Əlli ikinci qvardiya atıcı diviziyası Berlinin alınması uğrunda gedən döyüslər zamanı 3-cü zərbə ordusunun tərkibinə daxil idi və şəhərə şimaldan hücum edirdi. Stalinqrad döyüsləri zamanı qazanılan təcrübə Əli Hüseynovun karına gəldi. Əli həmişə düşmənin döyüş nöqtələrini ilk zərbədən

vurub dağıdır, müşahidə məntəqələrini uçurur, yoldaşlarını darda qoymurdu. Təkcə aprelin 16-dan 23-dək o, 14 pulemyot, iki top məhv etmiş, minam-yot batareyasını susdurmuş və 35 hitlerçini qırmışdı.

1945-ci il aprelin 21-də qvardiya serjantı Hüseynov birincilər sırasında öz heyətinə komanda verdi:

– Berlinə atəş!

Aprelin 23-də faşistlər inadlı müqavimət göstərdilər. Küçələrin birində Əli Hüseynovun silahının müşayıeti ilə hückum edən atıcı rotası məharətlə maskalanmış faşistləri atəşə tutdu. Binanın beşinci mərtəbəsindən düşmən pulemyotları ara vermədən atəş açmağa başladı. Qvardiyaçılar yerə yatdırılar.

Əli Hüseynov yoldaşları ilə topu birbaşa atəş xəttinə çıxardı. Düşmən pulemyotçuları ilə təkbətək döyüş başlandı. Bu zaman onun yanında mərmi partladı, Əli Hüseynov yaralandı. Lakin qvardiyaçı pulemyot atəsinə baxmayaraq, topun arxasına keşdi. O, mərmini özü qoyur, özü nişan alır və atırdı. Artilleriyaçı üç pulemyotu və iyirmi hitlerçini məhv etdi.

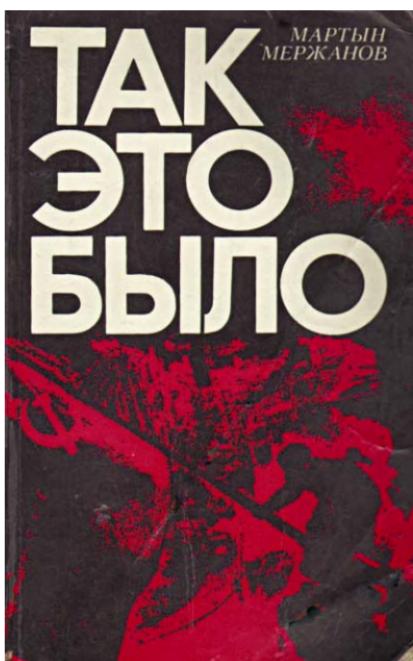
– Sağ ol, qardaş! – deyə piyadalar qışqıraraq yenidən döyüşə atıldılar.

Berlinin alınmasında göstərdiyi igidliyə görə qvardiya serjantı Əli Hüseynov SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 31 may 1945-ci il tarixli Fərmanı ilə I dərəcəli Şöhrət ordeni ilə təltif edildi.

İndi Əli Hüseynov yaşına və səhhətinə görə is-tirahətə çıxmışdır. O, ittifaq əhəmiyyətli pensiyaçıdır. Keçmiş qvardiyaçı həyata keçirilən tədbirlərdə fəal iştirak edir, tez-tez gənclərin və məktəblilərin qonağı olur.

Qriqori ANDREYEV
ehtiyatda olan qvardiya polkovniki,
Moskva şəhəri

«Leninskoye znamya» qəzeti,
17 mart 1984-cü il

Martin Merjanovun «Bu belə olmuşdur» («Faşist Berlininin son günləri») kitabının üz qabığı. Kitab 1975-ci ildə «Siyasi ədəbiyyat» nəşriyyatında buraxılmışdır. 130-cu səhifədəki 1-ci şəklin altındakı sözləri oxuyuruq: «İstiqamət düzgün seçilmiştir. Komandır Ə.Hüseynov əmr verir: «Reyxstaqa atəş!»

İGİD ÖLƏR, ADI QALAR

«Pravda» qəzetiinin Böyük Vətən müharibəsində xalqımızın tarixi qələbəsinin 45-ci ildönümü nə həsr olunmuş nömrəsində dərc edilən bir şəkil Azərbaycanda dərin maraq doğurdu. Şəkildə təsvir edilən əsgərlərin arasında qarabuğdayı, ucaboy, enlikürək bir oğlan gülümsəyirdi. Gözlərindən, sıfətindən sonsuz sevinc yağırdı. Qələbə gündündən 45 il keçsə də, bu sevinc indi şəklə baxanlara da sırayət edirdi. Adam bir anlığa xəyalən o qanlı-qadalı günləri gözləri öünüə gətirir, ağır illərin acısını duyar, indiki həyatımız üçün canını əsirgəməyən əsgərlərin sevincinə şərīk çıxırı.

İş yoldaşlarımdan biri soruşdu:

– Tanıyırsan bu qaraşın oğlanı?

Şəkilaltı sözlərə nəzər salmadan dilləndim:

– Tanış gəlmir.

– Əli Hüseynovdur da, sənin çalışdığını zonanın qəhrəmanı, – deyə müsahibim əlavə etdi.

Şəklə bir də baxdım. Tanıdım. Onunla görüşü mü xatırladım. Haqqında maraqlı faktlar toplamışdım. Dəyərli bir yazıya çevriləliydi o faktlar. Ancaq üç il bundan əvvəl qəfil ölüm Əlini sıralarımızdan qoparandan sonra əlim qələmə yatmadı. Yaşı yetmiş haqlasa da, ilk baxışdan gümrah görünürdü...

Xatirələr burulğanında onun surəti getdikcə

aydınlaşdı. 1418 gün Brestdən Berlinədək döyük yol keçən bu adamın gözlərindəki məna adama çox şey deyirdi. Bütün ordu kimi, Əlinin xidmət etdiyi topçu polku da ağır, qanlı-qadalı döyüslərlə şərqə çəkilirdi. Tozlu səhra yolları, yanmış kəndlər, düşmən təyyarələri tərəfindən bombalanıb külü gəyə sovrulmuş yurdları tərk edən adamların acı təleyi Əlini bir an rahat buraxmırıldı. Gənc döyükü hey öz-özünə sual verirdi: nə vaxt geri çəkilməyə son qoyulacaq?

Qeyrət onu boğurdu. Yeganə arzusu düşmənin hücumunun qarşısını almaq, onu ürəyincə əzişdirmək idi. Elə buna görə də qəhrəmancasına vuruşurdu. Üç dəfə yaralandı, kontuziyaya məruz qaldı. Lakin təcrübəli həkimlərin şəfali əlləri sayəsində yenidən cəbhəyə qayıtdı.

1942-ci ilin payızında ordu Stalinqrad istiqamətində hərəkət edərkən Ali Komandanlıqdan əmr gəldi: «Geriyə bir addım da atmaq olmaz! Volqanın arxasında sizə torpaq yoxdur».

– Axır ki, gözlədiyimiz gün çatdı, indi faşistləri yaxşı-yaxşı əzişdirərik, – deyə Əli bütün döyüşülər kimi ürəyindən keçənləri diliñə gətirdi.

19 noyabr. Əli o günü həmişə xatırlayırdı. Sovet döyüşüləri məhz həmin gün hitlerçiləri Stalinqrad ətrafında mühasirəyə aldılar. Ölüm-dirim döyüşü başlandı. Əlinin başçılıq etdiyi topçu dəstəsi qarlı yollarla irəliləyir, piyadalarlardan geri qalmamaga çalışırdı. Qarşidakı üç ambrazuralı istehkamdan pulemyot atəşi onların yolunu kəsdi. Əsgərlər

«Pravda» qəzetində dərc olunmuş həmin tarixi şəkil: Birinci Ukrayna cəbhəsinin I dərəcəli Söhrət ordeni ilə təltif olunmuş döyüşçüləri. 2-ci cərgədə 3-cü Əli Hüseynov (may 1945-ci il)

yerə yatdilar. Əli ətrafi nəzərdən keçirdi, atəşin səmtini müəyyənləşdirdi. Yefreytor Pyotr Sitnikov və digər döyüşçülər topu ön xəttə çıxardılar. Üç sərrast atəşlə faşist pulemyotu susduruldu. Bu vuruşda göstərdiyi şücaətə görə ona mükafat verildi: «Döyüsdə fərqlənməyə görə» medalı!

Faşist qruplaşmalarının məhvi başa çatdırıl-dıqdan sonra Əli ilk təşkilata müraciət edib partiya sıralarına keçmək arzusunda olduğunu bildirdi. Ona namizədlik vərəqəsi ilə «Qvardiyaçı» nişanı bir gündə təqdim olundu. Elə həmin gün Əli Lerikə – doğma Daster kəndinə, ata-anasına məktub yazdı: «Əzizlərim, sevincimi sizinlə bölmək istəyirəm. Biz faşist qudlurlarını Stalinqrad ətrafindan qovub çı-xartdıq. Çoxlu əsgər dostumuzla Volqa sahillərində əbədi vidalaşdıq. Həmyerlimiz, tank qoşunları qvardiya general-mayoru Həzi Aslanovun qəhrə-manlığı məni nə qədər sevindirdisə, snayper Baloğ-lan Abbasovun dəfni bir o qədər kədərləndirdi. Bilirəm ki, siz tərəflərdə də işlər yaxşı deyil. Elə sizə görə, ölən dostlarımın əziz xatirəsinə görə son dam-la qanımadək faşistləri əzəcək, onları Berlinə qədər qovacağam».

5 iyul 1943-cü il. Oryol-Kursk cəbhəsində baş-lanan döyük sovet silahının şöhrətini qızıl hərflərlə tarixə yazdı. Qvardiyaçı Əli Hüseynovun topçuları məhz bu cəbhədə daha yüksək döyük ustalığı nüma-yış etdirlər. Onların 76 millimetrlük toplarının lü-ləsi haraya tuşlandısa, atəş sərrast oldu. Proxorov-ka rayonu uğrunda döyükələri xatırlayarkən Əli de-

yərdi: «Orada baş verənləri təsvir etmək çətindir. Sovet əsgərinin Vətənə sədaqətini düşmən bu torpaqlarda daha çox hiss etdi, duruş gətirə bilməyib qərbə sarı üz tutdu». Həmin döyüslərdən sonra Əli III dərəcəli Şöhrət ordeninə layiq görüldü, partiya biletini aldı. Polk komandiri podpolkovnik Bigenko mükafat təqdimatında yazırıdı: «Düşmənin güclü top atəşinə baxmayaraq, qvardiyaçı yefreytor Əli Hüseynov Mejilova yaşayış məntəqəsi uğrunda döyüslərdə sərrast top atəsi ilə üç əl pulemyotunu, otuz beşə qədər faşisti məhv etmişdir».

1944-cü ilin oktyabrında Əlinin xidmət etdiyi polk Şimali Dvina cəbhə xətti boyunca hücumu keçdi. Düşmən təyyarələrin və zirehli tankların müşayiəti ilə nəycin bahasına olursa-olsun sovet döyüşçülərini geri oturtmaq istəyirdi. Atəş xəttində yüzlərlə faşist cəsədi nəzərə çarpır, sıradan çıxarılmış zirehli transportyorlar və tanklar görünürdü. Bombaların, minaların fasıləsiz partlayışı ətrafdakıları hər dəqiqə ölümlə hədələyirdi. Əlinin topçu dəstəsinən dən neçə igid qəhrəmanlıqla həlak oldu. Qorxmaz döyüşçü gah mərmi daşıdı, gah nişançı oldu, bir sözlə, üç-dörd nəfərin işini gördü. Bir addım da geri çəkilmədi. Bu döyüşə görə Əli II dərəcəli Şöhrət ordeninə layiq görüldü.

1945-ci ilin 21 aprel günü qvardiyaçı Əli Hüseynovun komandası ətrafdakı səhər sükutunu pozdu:

– Berlinə atəş!

Topçu alayı şəhərin şimal hissəsindəki müşa-

hidə məntəqəsini sərrast atəşlə alt-üst etdi, istehkam hasarlarını dağıdırıb piyadalara yol açdı. Cəsur komandir bir həftə ərzində düşmənin 14 pulemyotunu, iki topunu, minamyot batareyasını susdardı, 35 əsgər və zabiti məhv etdi. Düşmən ayrı-ayrı yerlərdə top və pulemyot atəsi ilə sovet əsgərlərini dayandırmağa çalışırdı. Küçənin küncündəki beşmərtəbəli binanın axırıncı mərtəbəsindən fasiləsiz açılan pulemyot atəsi topçuları göz açmağa qoymurdu. Əli Stalinqradda olduğu kimi, burada da riskə getdi. O, manevr edərək bir neçə sərrast atəşlə düşmənin pulemyotunu, canlı qüvvəsini susdardı. Yaxınlıqda partlayan mərmi Əlinin döyüşçülərini sıradan çıxardı. Onun özü isə başından yaralandı. Berlinə hücumda göstərdiyi igidlik və şücaətə görə o, I dərəcəli Şöhrət ordeni ilə təltif edildi. Reyxstaqın divarında Əli bu sözləri yazdı: «Azərbaycan SSR, Lerik rayonunun Daster kəndinin sakini Əli Nəcəf oğlu Hüseynov».

Vətən öz qəhrəman oğlunu böyük məhəbbətlə qarşıladı. Əli sıravi kolxozçu işlədi, kənd sovetinin sədri oldu, «Mədəniyyət» kolxozunun sədri vəzifəsinədək yüksəldi. Həmyerliləri onu Azərbaycan SSR Ali Sovetinə deputat seçdilər. Çalışdığı bütün sahələrdə ad-sən qazandı. Partiyanın XXV qurultayında iştirak etdi. Yol çəkdi, körpü saldı, özündən sonra iz qoydu. Oğlanları: Ağayar, Arif, Rəfail, Eti-bar, Azad və qızı Zöhrə atalarına layiq övladlar olular. Həyat yoldaşı Laləzarın indi 18 nəvəsi var.

Kənd camaatı «Mədəniyyət» kolxozuna Əli

Hüseynovun adının verilməsi haqqında qərar çıxarıb. Aradan xeyli vaxt keçsə də, nə səs var, nə soraq. Görünür, səhlənkarlıq, məsuliyyətsizlik üzündən həmin qərar kiminsə qovluğunda yatır. Əminəm ki, aşkarlıq və demokratiya sayesində həmin qovluq açılacaq, xalqın haqlı tələbi həyata keçəcək, ataların müdrik kəlamı öz yerini tutacaqdır: «İgid Ölər, adı qalar».

Sərdar ƏLİYEV

«Kommunist» qəzeti,
7 noyabr 1990-ci il

REYXSTAQ DİVARLARINDA AVTOQRAF

Bizim dağların qoynunda bir kənd var. Adı-na Daster deyirlər. Çox da böyük olmayan dağ kəndidir. Gözəl mənzərəsi ürəkləri oxşayır. Qayalar ona arxa durur, ayağını kiçik çay yuyur, məşələrlə üz-üzə dayanır. Kəndin qışı da baharı kimi füsunkar olur.

Elimizin cəsur oğlu Əli Hüseynov da bu kənddə yaşayır. O, burada doğulub, burada boyabaşa çatıb. Qırxinci ilin payızında el-oba onu buradan əsgəri xidmətə yola salıb. Müharibənin başlaması xəbəri bu yerlərə çatanda o, əlində silah cəbhədə döyüşürdü.

Əli Hüseynov ömrünün 1418 gününü cəbhədə keçirib, ağır döyüslərdə neçə dəfə yaralanıb, qəlpələr alnında çapıqlar açıb. Brestdə başladığı döyüş yolunu Berlində başa çatdırıb. Düşmənin neçə-neçə tankını susdurub. Döşündə üç Şöhrət ordeni doğma kəndinə qayıdır. O, bu ordenləri hər dəfə taxanda daha vüqarlı görünür. Lap bizim Talış dağları kimi. Həmkəndliləri cəsur döyüşü ilə fəxr edir, ondan ürək dolusu danışaraq deyirlər:

– O, bizim fəxrimizdir. Kəndimizin adını şöhrətləndirib. Bizim başımızı uca eləyib.

Doğru da deyirlər. İndi Əlini də, onun doğma kəndini də Lerik rayonundan çox-çox uzaqlarda təniyırlar. Hər il Sovet Ordusu günü ərəfəsində bu-

raya tez-tez qonaqlar gəlir. Kolxozçular və məktəblilər keçmiş döyüşünün cəbhə xatirələrinə maraqla qulaq asırlar.

Əli Hüseynovun otağında bir qovluq var. İçərisi cəbhə qəzetləri, məktublar, şəkillər və xatirələrlə dolu olan meşin qovluq. Kağızlar çoxdan saralıb, yazılar da çətinliklə oxunur. Burada Əli Hüseynovun şücaətindən danışırlar.

Qəzetlərə baxıram, sətirləri dönə-dönə oxuyuram. Eloğlumun haqqında yazılan sözlər ürəyimi dağa döndərir. Döyüş yoldaşlarının onun haqqında kİ xatirələri adamı necə də həyəcanlandırır.

Cəbhə qəzetlərindən biri qvardiya komandiri Əli Hüseynovun və onun döyüş yoldaşı Pyotr Sitnikovun Stalinqrad altında gedən döyüşlərdə göstərdikləri şücaətdən ətraflı bəhs edərək yazar ki, onlar düşmənin iki tankını yandırmış, üç pulemyotunu və avtomatçılar vzvodunu məhv etmişlər.

Düşmən Stalinqradda darmadağın edildikdən sonra Əli Hüseynov Kursk ətrafında vuruşur. Onun başçılıq etdiyi komanda bu döyüşdə düşmənin iki topunu, həkim məntəqəsini ələ keçirmiş, 59 nəfər hitlerçini məhv etmişdir. Bu ığidlik Vətənimiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilmiş, onun dösünə III dərəcəli Şöhrət ordeni taxılmışdır.

Pribaltika torpağı. Onun hər qarışı Əli üçün əzizdir. O, bu torpağın faşist işgalçılardan təmizlənməsi uğrunda gedən döyüşlərdə iki yerdən yara almışdır. Rıqa şəhərinin azad edilməsində Əlinin nişançılar dəstəsi əsil qəhrəmanlıq nümunəsi gös-

tərib. Bu torpaq uğrunda vuruşlar Əlinin adına da-ha bir şöhrət yazıb. II dərəcəli Şöhrət ordeni Pri-baltika döyüşlərindən yadigar qalıb.

Əli Hüseynov mənə bir şəkil göstərdi:

– Qırx beşinci ilin yazında çəkililib. Ancaq beş il bundan əvvəl almışam.

Şəkil Berlində çəkilmişdir. İki nəfər topun ar-xasında görünür. Ön planda Əli Hüseynov əlini yu-xarı qaldırıb.

O, Berlində gedən döyüşləri xatırlayaraq aram-aram danışır: – Qırx beşinci ilin aprel ayının axırları idi. Düşməni qova-qova min kilometrlərlə yol keçmişdik. Berlinin lap yaxınlığında topları atə-sə hazır saxladıq. Tezliklə «Berlinə atəş!» əmri alındı. Dəstəmiz Berlinə ilk atəş açdı.

Piyadalarımız şəhərə irəliləyirdi. Birdən düşmənin pulemyotları ikitərəfli atəş açdı. Yerə yatdıq. Tüstü gələn tərəfə baxan kimi atəşin açıldığı yeri müəyyənləşdirdim. Topu qarşidakı evin ikinci mərtəbəsinə tuşladıq. Atəş açan kimi düşmən pulemyotu susdu.

Üzümü Pyotr Sitnikova tutub:

– Petya, ağacın arxasında görünən pəncərəni tuşlamaq lazımdır, – dedim. Yenə atəş açdıq. Bu dəfə mərmi hədəfə çatmadı, ağaca dəyib partladı. Vaxtı itirmədik. Topun yerini dəyişdik. Atəsimiz sərrast oldu, ikinci pulemyotu da susdurduq. Yenidən hücuma keçdik. Dəstəmiz düşmənin daha iki tankını və 14 pulemyotunu məhv etdi.

Əli kişi söhbətinə azca ara verdi. Sağ əlini dən düşən saçlarında gəzdirdi. Deyəsən ağır günlərin xatirələrini danişa-danişa gözləri yaşarmışdı. Sükut uzun sürmədi. Yenə o, söhbətini davam etdirdi:

– Döyüşçülərimiz Reyxstaqı alandan sonra onun divarlarına yaxınlaşdım. Divarlarda bu sözləri yazdım: «Azərbaycan SSR, Lerik rayonu Daster kəndinin sakini Əli Nəcəf oğlu Hüseynov burada olmuşdur». Birinci dərəcəli Şöhrət ordenini də Berlində aldım.

Əli kişi döyüş cəbhəsindən əmək cəbhəsinə qayıtdı. Daster doğma övladını qoynuna aldı. O, sırvavi kolxozçu işlədi, taxıl əkdi, bağbecərdi. Sonralar tarlaçılıq briqadalarından birinə başçılıq etdi. Kənd sovetinin katibi vəzifəsində çalışdı, kolxoz sədri işlədi. Keçmiş döyüşçü əmək cəbhəsində də

özünü əsl kommunist, bacarıqlı təşkilatçı kimi göstərdi.

Daster kəndinin zəhmətkeşləri Əli Hüseynova böyük etimad göstərmişlər. Onu kənd sovetinin sədri seçmişlər. Əli kişi kəndin abadlaşmasında, «Mədəniyyət» kolxozunun iqtisadi cəhətdən möhkəmlənməsində bacarıqlı bir təşkilatçı, müdrik ağsaqqal kimi çalışır. Onun təşəbbüsü ilə Bradi, Hamarət, Bobla, Bürsülüm kəndlərində xeyli abadlıq işləri görülmüşdür.

Kənd sovetinin sədri deputatların qüvvəsin-dən bacarıqla istifadə edir. Kəndlərdə tez-tez iməciliklər keçirilir, ara yollar və körpülər qaydaya salınır.

Əli kişi böyük və mehriban bir ailənin başçısıdır. Yeddi uşaq böyüdüb tərbiyə edib. Böyük oğlu Ayaz kənddə tibb işçisidir. Ortancıl oğlu Arif ordu sıralarında xidmət edir. Qızı Zöhrə kolxozun üzvüdür. Qalan uşaqları məktəblidir.

Keçmiş döyüşü cəbhə yoldaşlarını yaddan çıxarmamışdır. O, 1970-ci ildə, 25 il ayrılıqdan sonra Moskvada cəbhə dostu Pyotr Sitnikovla görüşmüştür.

Həmzə VƏLİMƏMMƏDOV

«Sovet kəndi» qəzeti,

20 fevral 1973-cü il

BERLİNƏDƏK DÖYÜŞ YOLU

... 1942-ci ilin payızında faşist işgalçları Stalinqrad ətrafında böyük hərbi qüvvə toplamışdı. Alman komandanlığı buraya ən seçmə ordularını göndərmişdi. Sovet komandanlığı düşməni Stalinqradda darmadağın etmək üçün qəti tədbir görürdü. Ali baş komandanlığın 227 nömrəli əmrində deyilirdi: «Geriyə bir addım da çəkilmək olmaz. Hər bir mövqeyi, sovet torpağının hər bir qarışını son damla qanımız qalana kimi müdafiə etməliyik».

Əmr qəlbi intiqam hissi ilə alovlanan, qəzəb firtınası köksünə sığmayan igid əsgərlərə bir işarə oldu. Döyüşçülərin hər biri başa düşdü ki, Volqadan arxaya düşmənə yer yoxdur.

«Axır ki, geri çəkilməyə son qoyuldu! – deyə Əli silahdaşlarını növbəti hücumra ruhlandırdı, – indi quduz faşistlərə toy tutarıq...»

Noyabrın 19-u idi. O payız günü Hitlerin «İldirimsürətli hücum» planı pozuldu, topların gurultusu səhərin dumanına bürünmüş Don çölündə faşistlərin canına vəlvələ saldı. Düşmənin beton müdafiəsi yarıldı. Cənub-qərb və Stalinqrad cəbhəsinin qoşunları Kalaç şəhəri ətrafında birləşdilər. Don cəbhəsinin əsgərləri müxtəlif cinahlardan şiddətli atəş yağıdıraraq Stalinqrada daxil olub Hitlerin qoşun birləşmələrini darmadağın etdilər. 200 gün davam edən Stalinqrad vuruşmalarında düşmən 66 diviziya və çoxlu miqdarda texnika itirdi.

147 min hitlerçi öldürüldü, 91 min nəfər isə əsir alındı. Onların arasında general-feldmarşal Paul-yus da vardı.

Stalinqrad uğrunda gedən döyüslərdə düşmənə qarşı amansızcasına vuruşan Əli Hüseynov həminin sevimlisiydi. Raspopinsk rayonunda 63-cü atıcı diviziyanın topçuları hitlerçilərin məhv edilməsində xüsusilə fərqlənmişdilər. Əli Hüseynovun komandirlilik etdiyi topçular heyəti ağır döyüslərdə mərdlik və şücaət göstərdi. Əli əvvəlki vuruşmalarда üç dəfə yaralanmasına və bir dəfə kontuziya almasına baxmayaraq, həkimlərin köməyi ilə yenidən ön cəbhəyə getmişdi. İndi isə...

Şiddətli qar yağır, hərəkəti çətinləşdirirdi. Əli Huseynovun topunu atıcılar odlu qövslə müşayiət edirdilər. Artilleriyaçılar topu öz əlləri ilə qalın qarda çəkib irəli aparır, piyadalarдан geri qalmır-dilar. Hückuma keçən hissənin qarşısını gözlənilmədən güclü pulemyot atəsi kəsdi. Atıcılar yerə uzandılar, hücum dayandı, itkilər oldu. Əli Hüseynov və tuşlayıcı Pyotr İqnatyeviç Sitnikov 76 millimetrlük topu birbaşa atəş xəttinə çəkərək xüsusi məharət göstərdilər, üç mərmi atəşindən sonra piyadaları karıxdıran düşmənin pulemyotunu susdurdular. Piyadalar onlara təşəkkür edib: «Sağ olun, qardaşlar, – dedilər, – bizi darda qoymadınız».

Əli Hüseynov məktubunda yazırkı ki, biz öz topçu heyətimizlə Stalinqrad altında Paulsun hitlerçi qruplaşmasının mühasirəsində və ona qarşı qəti döyük hazırlığında iştirak etdik.

Uğurlu əməliyyatlardan sonra Əli «İgidliyə görə» medalı və Ali Baş Komandanlığının təşəkkürü-nə layiq görüldü.

Artilleriya polkunun yolu Baltıkətrafi ölkələr-dən Polşaya doğru açılırdı. Berlinə doğru məsafə qısalırırdı. 1944-cü ilin iyun ayında 124-cü qvardiya artilleriya polkunun komandiri, qvardiya podpolkovniki Biqanenko Əli Hüseynovu üçüncü dərəcəli Şöhrət ordeni ilə təltif edilmək üçün təqdim edərək yazmışdı: «İyulun 18-də Mejilovo yaşayış məntəqəsi uğrunda döyüslərdə düşmənin güclü artilleriya, minamyot atəsinə baxmayaraq, Ə.Hüseynov öz topunu birbaşa atəş xəttinə çıxararaq düşmənin beş pulemyotunu və 35-ə yaxın zabit və əsgərini məhv etmişdir. O yaralansa da, döyük tapşırığını axıradək yerinə yetirmişdir».

Baltik ətrafında ağır məğlubiyyətə düşcar olan alman komandanlığı Riqanın müdafiəsinə böyük əhəmiyyət verir, Baltik dənizini özünə mühüm strateji baza hesab edirdi. Şəhəri güclü şəkildə müdafiə etməsinə baxmayaraq, 52-ci diviziya Riqanı mühasirəyə aldı. Alman avtomatçıları tankların köməyi ilə irəli soxulmağa çalışdılar. Diviziya çətin vəziyyətə düşmüşdü: topçular geriyə dönüb atəş açmağa macal tapmasayırlar, tanklar onları məhv edəcək-di. Qvardiya serjantı Əli Hüseynov cəsarət nümayiş etdirdi: o, birinci olaraq topunu atəş xəttinə çıxardı, dərhal da yaxınlaşmaqdə olan düşmən tanklarına atəş açdı. Düşmən tankçılarının arasına çaxnaşma düşdü. Bundan istifadə edən topçular döyük

hazırlaşdılar. Almanların iki tankı vuruldu. Qalan tanklar əks-hücumu tab gətirməyib geriyə çəkildi. Hitlerçilər döyüş meydanında 30-a yaxın əsgər itirdilər. Riqanı düşməndən təmizləyən 52-ci diviziya-ya fəxri «Rıqa» adı verildi. Əli Hüseynovun döşünə II dərəcəli Şöhrət ordeni taxıldı.

Sonrakı döyüş Varşava altında oldu.

1945-ci il yanvar-fevral aylarında Visla-Oder əməliyyatının əsas məqsədi Polşanı faşistlərdən azad etmək idi. Vuruşa-vuruşa Visla çayını keçəndə Əli Hüseynovun topçular heyəti yenidən fərqləndi. Topçular sərrast atəşlə hücumu keçən piyadaların yolunu təmizləyirdilər. Onlar minamyoṭ batareyasını, üç pulemyot nöqtəsini, iki uzunmüddətli atəş nöqtəsini və müşahidə məntəqəsini məhv etdilər.

Qələbə günü yaxınlaşırırdı. Qələbənin nəfəsi duyulurdu. Bu günü görmək üçün Əli və silahdaşları Berlinə qədər addım-addım keçmişdilər. İndi budur, Hitler vermaxtının məğlubedilməzliyi haqqında plan hazırlanan şəhər can verirdi. Mayın 2-də Berlin diz çökdü, şəhər qarnizonu silahı yerə qoydu. Əli və cəbhə yoldaşları Reyxstaqın divarları qarşısında xatirə şəkli çəkdirdilər. Elə burdaca – Reyxstaqda avtoqraf yazmaq arzusu baş qaldırdı. Bu avtoqraf qələbənin özü qədər sevinc demək idi. Dağlar oğlu divarda yazmışdı: «Azərbaycan SSR, Lerik rayonunun Daster kənd sakini Əli Nəcəf oğlu Hüseynov burada olmuşdur». Artıq onun sinəsini birinci dərəcəli Şöhrət ordeni bəzəyirdi.

Əli Hüseynov Şöhrət ordeninin hər üç dərəcə-

si ilə mükafatlandırılmış 2200 nəfərdən, o cümlədən 14 nəfər azərbaycanlıdan biridir.

Müharibədən sonra Əli Hüseynov doğma kəndinə qayıtdı. O, taxıl əkdi, yer şumladı, Daster kənd sovetinə sədrlik etdi. «Mədəniyyət» kolxozunun sədri oldu, Azərbaycan SSR Ali Sovetinə deputat seçildi, partiyanın XXV qurultayında iştirak etdi. SSRİ Müdafiə Nazirliyinin, Azərbaycan KP MK-nın və Ali Sovetin mükafatlarına layiq görüldü. Konstantin Simonovun əsəri əsasında «Əsgər getdi...» filminə çəkildi, adı Stalinqradın memorial lövhəsinə yazıldı.

1941-1945-ci illər müharibəsində alman-faşist işgalçılara qarşı böyük qəhrəmanlıqlar və döyüş rəşadəti göstərmiş azərbaycanlıların 176 min nəfərdən çoxu orden-medallarla təltif olundu. Tank qoşunları qvardiya general-mayoru Həzi Aslanov iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görüldü. Baloğlan Abbasov, Qafur Məmmədov, İdris Süleymanov, Mehdi Hüseynzadə, Gəray Əsədov, Mikayıl Ələkbərov bu adı almaqla misilsiz hünər göstərdilər.

Lerik rayonundan müharibəyə 6500 nəfər yola salınmış, onların 1584 nəfəri həlak olmuş, 3314 nəfəri yaralanmış, 600 nəfərdən çox döyüşü orden-medallara layiq görülmüşdür. Şöhrət ordeninin hər üç dərəcəsinə layiq görülmüş Əli Hüseynovla yanaşı, Lenin ordenli Həmzə Şixəliyev, Feyruz Şixəliyev, Şahmirzə Əliyev, Soltan Mirzəyev, Mehdi Məmmədov, Atamalı Şixəliyev, Mahmud Əliyev,

Əbutalıb Cavadov, Saleh Vəliyev, Şahvəli Rzayev, Bağı Bəşirov, Qiyas İsmayılov, Əlif Heydərov, Məmməd Səfərov, Şirməmməd Hüseynov və başqa-ları alman faşizmi üzərində qələbənin əldə edilmə-sində əsl hünər göstərmışlər. Onların müharibədən qayıtmaq ümidi ləri çox olmasa da, böyük döyüş yolu keçərək Vətənə qayıtmış, dinc quruculuq əməyi ilə məşğul olmuşlar. Hər il dünyasını dəyişmiş mü-haribə veteranlarının xatirəsi ehtiramla yad olu-nur. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev müharibə veteranlarına həmişə diq-qət və qayğı göstərir, onlara və arxa cəbhədə fəda-karlıq göstərənlərə dövlət tərəfindən yardım edilir, təqaüdləri artırılır, mənzil-məişət şəraiti yaxşılaş-dırılır. Onların nəvə-nəticələri qələbə bayrağını tezliklə Qarabağda yüksəldəcəklər.

... Ömrün söhrət zirvəsinə ucalmış ağsaçlı qəhrəmanı – Əli Hüseynovu xatırlayırıq. Duruşun-da palid əzəməti, iradəsində dəmirağac möhkəmli-yi. Ömründə neçə əsgər söhrəti yaşıdan bu igid il-lərin saralmış yarpaqlarına bənzəyən cəbhə qəzet-lərindən fotosəkillərdən, dostlarının xatirəsindən və məktublarından boylanaraq bu gün bizimlə qoşa addımlayır.

Hidayət BƏŞİROV
Lerik Rayon Veteranlar Şurasının sədri.

İdris ŞÜKÜRLÜ
Əməkdar jurnalist.
«Respublika» qəzeti, 9 may 2012-ci il

İKİSİ BİR TOP ARXASINDA

Bu iki vətənpərvər – azərbaycanlı və rus, iki rəşadətli döyüşcü müharibədə bir top arxasında olmuş, Stalinqrad divarlarından Reyxstaqadək birgə addımlamışlar. İkisinin də sinəsini üç Şöhrət ordeni bəzəyir. Bir yerdə partiya sıralarına daxil olmuşlar. 1945-ci ildə ayrılmışlar. 25 ildən sonra Moskvada üç Şöhrət ordenli döyüşçülərin müşavirəsində yenidən görüşmüşlər.

Polşa torpağının faşistlərdən azad edilməsində misilsiz döyüş xidmətləri olan qvardiya serjantı Pyotr İqnatyeviç Sitnikov və Əli Nəcəf oğlu Hüseynov redaksiyamızın xahişi ilə cəbhə xatırələrini göndərmişlər. Oxularımızın diqqətini bu dostlar haqqında söhbətimizə yönəldirik.

Onların Qızıl Orduda xidmətə gəlməsi müharibənin başlanmasından bir il əvvəlki dövrə düşmüdü. Döyüşün ağırlığını müharibənin ilk aylarından hiss etmişdilər. 1941-ci il iyunun 22-də müharibə başlayanda, başqa hissələr kimi, onların xidmət etdiyi polk da sərhəddə düşmən atəşinə birinci tuş gəlmişdi.

«Çox ağır vaxtlar idi, – deyə Pyotr İqnatyeviç Sitnikov xatırlayıır, – hər qarış torpaq uğrunda ölüm-dirim mübarizəsi gedirdi. Ancaq qüvvələr qeyri-bərabər idi...»

Onlar inanırdılar ki, düşmən məhv ediləcək,

Sovet xalqı gücünü toplayıb çətinliklərə sinə gərəcək, hitlerçilərə güclü zərbələr endirəcək.

Vətənimizin o ağır günlərində Kurqan vilayətindən gəlmış traktörçu Pyotr Sitnikov və Azərbaycan kolxozlarının birində mühasib işləmiş Əli Hüseynov bir batareyada görüşdülər. Müharibənin ağır yollarını bir yerdə getdilər. Onlar Böyük Vətən müharibəsinin fəal iştirakçıları oldular.

«19 noyabr 1942-ci il, – Əli Hüseynov məktubunda belə xatırlayıır, – düşmənin Stalinqrad altın-da mühasirəyə alınmasında və feldmarşal Paulsun əsir düşməsində bizim topçular da igidlik göstərdilər».

Volqa üzərindəki bu şəhərdən iki sadə sovet əsgərinin qələbə yolu başlandı. Pyotr İqnatyeviç Sitnikovun qızıl əsgər kitabçasının «Təltiflər və təşəkkürlər» qrafasında yazılmışdır: «Stalinqrad altında almanların mühasirəyə alınmasında fəal iştirakına görə Ali Baş Komandan İ.Stalinin üç təşəkkürünü almışdır».

Elə onda qızıl əsgər Sitnikovun döşündə ilk təltif – «Stalinqradın müdafiəsinə görə» medalı gördü. Müharibənin sonunadək döyüşünün gimbənastyorkasına daha bir neçə orden və medal taxıldı. O, bu ilk medalı çox ağır günlərdə almışdı. Artıq işgalçılardan qərbə tərəf üz tutmuşdular.

Stalinqradda andlarına sadiq qalaraq «ölərik,ancaq şəhəri vermərik, Volqadan o yana bizə yer yoxdur» deyənlər arasında Pyotr Sitnikov və Əli Hüseynov da vardı.

Onların döyüş yolu indi Kursk rayonuna doğru uzanırdı. 1943-cü ilin əsas hadisələri orada baş verdi. 5 iyulda Oryol-Kursk qövsü uğrunda döyüşlərdə Əli Hüseynovun topçuları da iştirak edirdilər. Tanklara atəş açır, odlu nöqtələri nişan alır, fəsistlərin hücum halqasını qırırdılar. Stalinqraddakı dözümlülük, cəsarət burada onların karına gəldi.

«Kurskun altındakı Proxorovka rayonunda nələr baş verdi, – Əli Hüseynov xatırlayır, – təsvir etmək çox çətindir. Bunu gərək özün yaşayasan. Orada, Kursk qövsündə mən Lenin partiyasına üzv qəbul olundum».

Həqiqi vətənpərvər, dönməz, haqq işinə inanan, qısa zaman kəsiyində top arxasında mətinləşmiş əsgərlər döyüş meydanında vərəqə bu sözləri yazmışdır: «Bizi kommunistlər sırasına qəbul etməyinizi xahiş edirik...» Əsgərlər bilirdilər ki, partiya xalqı düşmən üzərində qələbəyə doğru aparır. Cəbhədəki partiya təşkilatı katiblərinin stolu üstündə minlərlə ərizə vardı. Döyüslərdə həlak olmuş kommunistlərin yerini cəbhələrdə inanılmış gənc bolşeviklər tuturdular. O günlərdə Pyotr Sitnikov da Kommunist Partiyasının üzvü oldu. Onun gimnastyorkasında daha bir təltif – «İgidliyə görə» medalı göründü.

... Yenidən şiddətli döyüslər. Faşistlər hər qarış torpaq uğrunda vuruşurdular. Polşa öz xilaskarına dağıdılmış şəhərlərdə, yanmış kəndlərdə qollarını açdı. Hitlerçilər geri çəkilə-çəkilə yolların üstündə rast gəldikləri hər şeyi yandırırdılar. Sovet

döyüşçüləri húcuma keçib faşistləri Polşa torpağın-dan tez çıxarmağa və Berlinə doğru hərəkətə tələ-sirdilər.

Varşavanın altında Visla çayını vuruşa-vuruşa keçərkən Əli Hüseynovun nişançıları yenə fərqlən-dilər. O günlərdə düşmənin minamyot batareyasını, üç pulemyotunu, iki dotunu, keşikçi məntəqəsini məhv etdilər. Onların bu mərdliyi, göstərdikləri mi-silsiz şücaət, peşəkarlığı və ustalığı dövlət mükafa-tı ilə qeyd olundu. Alman torpağına ayaq basanda Pyotr Sitnikovun və Əli Hüseynovun döşündə artıq iki Şöhrət ordeni və medallar parıldayırdı.

Qabaqda Berlindir. Sovet Ordusunun döyüş-cüləri bura qədər uzaq yolu dörd ilə keçmişdilər. Çoxları, lap çoxları bura gəlib çıxmadı. Bütün yol-boyu – Brestdən Moskvayadək, Volqadan Elbayadək onların məzarlarıdır. Əli Hüseynov və Pyotr Sitnikov gəlib çatdılardı. Onlar bu yolun ağırlığını ya-şamışdılardı, yaralanmışdılardı və kontuziya almışdılardı, yenidən sıraya qayıtmış, topun arxasına keç-mişdilər.

O gün gəlib çatdı. 21 aprel 1945-ci ildə qvardiya serjantı Əli Hüseynov əmr verdi:

– Berlinə atəş!

Nişançı Pyotr Sitnikov həmin anda faşist Al-maniyasının paytaxtına ilk atəşini açdı.

O gün həyatları boyu onların yaddaşlarında qalacaq. Bəli, belə günlər unudulmur.

Qvardiyaçlarının düşmənə axırıncı atəsi Berlin küçələrində açıldı. Burada Əli Hüseynov kontuziya

aldı, onu Pyotr Sitnikov əvəz etdi. İkilikdə şəhərin küçələrində düşmən dəstələrinə atəşi davam etdirilər. Top iki tankı susdurdu, faşistlər daha irəliləyə bilmədilər. Az adam bilirdi ki, Pyotr Sitnikov əlindən və kürəyindən yaralı halda axırıncı döyüşünü davam etdirir. Bu, müharibənin həm də sonuncu saatı idi.

Misilsiz qəhrəmanlığa, Berlinin alınması uğrunda döyüşlərdəki igidliyə görə Əli Hüseynov və Pyotr Sitnikov 1945-ci ilin mayında I dərəcəli Şöhrət ordeni ilə təltif olundular. Bir topun arxasında onlar bu yüksək əsgər şöhrətinə çatdırılar. Mühəribənin ağırlığını ciyinlərində daşıdılar. Birinci gündən son günədək. Mühəribədə öndə getdilər, ağır və qanlı döyüşlərdə oldular. Onlar Vətən qarşısında borclarını şərəflə yerinə yetirdilər. Əsgər şöhrəti də onlardan yan keçmədi. Bədənlərində ömürlük qəlpələr, bir də yaraların izləri qaldı.

Sonra onlar doğma diyarlarına qayıtdılar. Qızıl və gümüş ordenlər, medallar döşlərində bərq vururdu.

Pyotr Sitnikov traktorun sükanı arxasına keçdi. Əvvəlki kimi namusla işlədi. Səkkizinci beşillikdə götürdüyü öhdəliyi vaxtından əvvəl yerinə yetirdiyi üçün daha bir mükafata – Oktyabr İnqilabı ordeninə layiq görüldü.

Əli Nəcəf oğlu Hüseynov da doğma kəndinə qayıtdı. Uzun illər kolxoza rəhbərlik etdi. Son on iki ildə hörmətli döyüşçü Azərbaycanda Daster kənd sovetinin sədridir.

1970-ci ildə üç Şöhrət ordenli döyüşçülərin Moskvada keçirilən müşavirəsində iki veteran, iki kommunist, iki dost yenidən görüşdü. Bir-birilərini qucaqladılar, o günləri yada saldılar.

SSRİ Müdafiə naziri Sovet İttifaqı Marşalı A.A.Qreçko tərəfindən onlara xatirə saatı bağışlandı. Bu unudulmaz görüşdən xoş təəssüratla evə döndülər. Yenidən işgizar, lazımlı, təmənnasız iş. Daha sonra Vətənə layiq övladlar tərbiyə etmək.

«Sizə, Şimal qrupunun əsgərlərinə, – Pyotr İqnatyeviç Sitnikov yazıır, – hərbi təhsildə, müasir silahlara yiylənməkdə uğurlar arzulayıraq. Yadda saxlayın ki, döyüsdə intizamlı, bacarıqlı, sağlam əsər qələbə çalır. Və bir daha həmişə xatırlayın, sizə orada – Polşada bizim şiddətli döyüslərə girdiyimiz, qan axıdıl faşistlərdən təmizlədiyimiz torpaqlarda xidmət etmək etibar olunmuşdur. Bunu yaddan çıxarmayın, əziz dostlar».

İki qardaş döyüşçü – rus və azərbaycanlı, üç Şöhrət ordenli, bütün müharibəni bir top arxasında keçirmiş insanlar, cəbhə dostluğunu indi də qoruyub saxlayan Əli Hüseynov və Pyotr Sitnikov haqqında söhbət bu qədər. Hər ikisi 50 yaş ərəfəsindədir. Hərə öz yerindədir və otuz il əvvəl uğrunda qan axıtdıqları Vətənin xoşbəxtliyi naminə çalışırlar.

Baş leytenant V. XULANKOV
«Znamya Pobedi» qəzeti, 1974-cü il

ƏSGƏR ŞÖHRƏTİ

Maşın dağların belinə dolanan yolla aşağı menir. Bir azdan yoxuşlar başlanır. Ayrlan yollar bizi elimizin igid oğlu, üç Şöhrət ordenli Əli Nəcəf oğlu Hüseynovun uyuduğu Daster kəndinə aparır. İki saatlıq yol arxada qalır. Daster görünüür. Çox da böyük deyil. Burada 65-70 ailə yaşayır.

Kəndin camaati zəhmətin qədrini biləndir. Torpaqları az olsa da, hər qarışını əkib-becərirlər. Payızda əkinçi olur, yayda biçinci. Arı saxlayır, meyvə yetişdirir, qoyun-quzu bəsləyirlər. İlboyu tabaqları dolu, gözləri tox olur. Qapıları da qonaq üzünə həmişə açıqdır.

İkinci Cahan müharibəsinə bu kənd neçə-neçə igid yola salıb. Əli Hüseynov da onlardan biri olub. Şanlı döyüş yolu keçib. Döşündə üç Şöhrət ordeni kəndə qayıdib. Daster doğma övladını qoynuna alıb.

... İkimərtəbəli evin həyat qapısında ayaq saxlayırıq. Gelişimizdən birinci Əli dayının sonbeşiyi Rəfael müəllim xəbər tutur. Doğmaları kimi qarşılayır: «Soyuqda yol gəlibsziz, içəri keçin, otaq istidir», – deyir.

Söz-sözü çəkir, söhbət Əli dayıdan, onun şüca-ətindən düşür. Rəfael müəllim kitab rəfindən bir qovluq götürür: «Atamın həyatının müharibə dövrü bu qovluqdakı sənədlərdədir. Sağlığında özü arxivlərdən alıb, bir neçəsini isə yerli jurnalistlər topla-

*Ə.Hüseynov cəbhə dostu ilə
(1944)*

Diviziya ağır döyüslərdə Şərqə doğru geri çəkilirdi. Tozlu yollar, yanın kəndlər, güllələnmiş dinc əhali onun ürəyini ağrıdırdı. «Bu geriyə çəkilmə nə vaxt qurtaracaq?» – deyə nəzərlərini qocaların, qadınların qəmli gözlərindən çəkmirdi. Bu kədərli baxışlar onun yaddasına əbədi həkk olunmuşdu. Üç dəfə yaranmasına, bir dəfə kantuziya almasına baxmayaraq, yenidən döyüşə qayıtmışdı...

Güclü qar yağırı, hərəkət çətinləşirdi. Artileriyaçılar kiçik serjant Hüseynovun topunu əllə-

yıblar», – deyə stolun üstünə qoyur.

Məktubları, cəbhə qəzetlərini və vərəqələri, şəkilləri nəzərdən keçiririk. Kağızların çoxu saralıb, yazıları çətinliklə oxunur, hər biri eloğlumuzun cəbhədəki şücaətindən xəbər verir.

Moskvalı hərbi jurnalistin məraqlı bir yazısı diqqətimizi cəlb edir: «Əli Hüseynov 63-cü atıcı diviziyanın sıravi topçusu kimi fəaliyyətə başlayıb.

rində apararaq piyadalarдан geri qalmamağa çalışırdılar. Hüküma keçən hissənin qarşısını gözlənilmədən güclü pulemyot atəşləri kəsdi. Əli Hüseynov və Kurqan vilayətindən olan keçmiş traktörçi Pyotr Sitnikov topu atəş xəttinə çəkərək düşmən pulemyotunu susdurdular. Bu döyüsdə göstərdikləri şücaətə görə hər ikisi «İgidliyə görə» medalı ilə təltif edildi».

Başqa bir cəbhə qəzetində yazılır ki, düşmən ordusu Stalinqrad döyüslərində darmadağın edildikdən sonra diviziya 52-ci qvardiya diviziyasına, alay isə 124-cü qvardiya artilleriya alayına çevrildi.

Kursk ətrafında gedən döyüslərdə Əli Hüseynov cəbhə dostu P.Sitnikovla düşmənin iki tankını, üç pulemyotunu və 30 avtomatçısını məhv edib. Bu şücaətə görə eloğlumuzun yaxasına III dərəcəli Söhrət ordeni taxılıb.

Elə həmin günlərdə Əli Hüseynovun Dasterə yazdığı üçkünc məktub da qovluqdadır. O, həmkəndlilərinə yazırırdı: «Biz faşist qəsbkarlarından güclüyük. Qələbəyə inamım böyükdür. Yolumuz Berlinə doğrudur».

Əli Hüseynovun döyüş yolu sonra Belgorod və Oryol vilayətlərindən, Ukraynadan, Pribaltikadan keçib Polşaya dönür. 1944-cü ilin oktyabrında 52-ci diviziya Rıqa şəhərini mühasirəyə alır. Bu zaman kəşfiyyatdan xəbər gətirilir ki, alman avtomatçıları tankların köməyi ilə hissəyə soxulmaq isteyirlər. Diviziyanın taleyini dəqiqlər həll edirdi. Qvardiya serjantı Hüseynovun mətinliyi artilleriyaçıları çə-

tinlikdən qurtarır. O, topu atəş xəttinə birinci çıxarıır, hitlerçilər xeyli itki verib geri qaçmağa məcbur olurlar.

Moskva Rıqanın azad edilməsini salamlayır. Bir çox döyüşü yüksək dövlət mükafatına, Əli Hüseynov da II dərəcəli Şöhrət ordeninə layiq görülür.

...Divardan asılmış bir şəklin qarşısında dayanırıq. Mənə çoxdan tanışdır. 30 il əvvəl Əli dayı işlədiyim yerli qəzeti redaksiyasına gətirmişdi. Şəklin tarixəsini onda soruşub bloknotumda qeydlər aparmışdım. Dediklərini yada salıram:

– 1945-ci ilin aprel ayının son günləri idi. Piyadalarımız düşməni qova-qova min kilometrlərlə yol keçmişdi. Səngərlər, minalanmış sahələr arxada qalmışdı. Berlinin lap yaxınlığında topları atəşə hazır saxlamışdıq. Piyadalarımız şəhərə tərəf irəliləyirdi. Birdən düşmən pulemyotları ikitərəfli atəş açdır. Yerə yatdıq. Tüstü gələn yerə baxan kimi atəşin açdığı yeri müəyyənləşdirdim. Topu qarşıdağı binanın ikinci mərtəbəsinə tuşladıq. Pyotr Sitnikova əmr verdim: «Ağac tərəfdəki pəncərədən atırlar, vaxtı itirmə, atəş aç». Mərmi hədəfə çatmadı, ağaca dəyib partladı. Bir göz qırpmında topun yerini dəyişdik. Bu dəfə atəsimiz sərrast oldu. Düşmənin daha 2 topunu və 14 pulemyotunu məhv etdik. Şəkil də onda çəkilib. 25 ildən sonra mənə göndərilib. Fotoqrafin kim olduğunu da bilmədim».

Reyxstaq alınan gün Əli Hüseynov onun divarlarına yaxınlaşıb avtoqraf yazanlardan biri olub. Yazıb ki, Azərbaycanın Daster kəndindən Əli Hü-

seynov burada olmuşdur. Qələbə sevinci ilə daha bir sevinc qoşalasıb. Berlinin alınmasında göstərdiyi qəhrəmanlığa görə I dərəcəli Şöhrət ordeni alıb. Əli Hüseynov bu ordenin hər üç dərəcəsini alan 14 nəfər Azərbaycan əsgərindən biri olub.

Əli Hüseynov cəbhədən qayıtdıqdan sonra təsərrüfatda çalışıb. O, briqadir işləyib. Adı öncüllər sırasında olub. Zəhməti diqqətdən yayınmayıb. Kənd ağsaqqallarının məsləhəti ilə kənd sovetinin sədri seçilib. Bu vəzifədə uzun illər işləyib. Onun rəhbərliyi altında dasterlilər kəndə rahat yol çəkiblər, körpü salıblar, yaraşıqlı evlər tikiblər.

Ömrünün müdrik çağında onu keçmiş «Mədəniyyət» kolxozuna sədr seçiblər. Təsərrüfata sağlam əqidə, pak əllə rəhbərlik edib. Lakin bədənində davadan gətirdiyi qəlpələr öz işini görüb. Ömrünün 70 yaşında dünyasını dəyişib.

Qəhrəmanın adı ürəklərdə, yarımcıq qalmış arzuları övladlarının və nəvələrinin əməllərində yaşayır. Xatirəsini əbədiləşdiriblər. Kənddəki məktəb onun adını daşıyır.

Həmzə VƏLİMƏMMƏDOV
«Azərbaycan» qəzeti,
5 mart 2005-ci il

RƏŞADƏT YOLU İLƏ

Böyük Vətən müharibəsinin döyüsləri çoxdan kəsilmişdir. Bu müddət ərzində çox şey unudulmuşdur. Lakin canlarını əsirgəməyən, silah götürüb Vətəni qoruyan sovet əsgərlərinin döyüş şöhrəti heç zaman sönməyəcəkdir.

Lerik rayonundakı Daster kəndində anadan olmuş Əli Nəcəf oğlu Hüseynov 1418 gün cəbhədə vuruşmuşdur. İstefaya çıxmış, üç dəfə Şöhrət orde-ninə layiq görülmüş kiçik serjantın cəbhədəki rəşa-dəti ilə həmkəndliləri fəxr edirlər. Ağsaqqallar və məktəblilər tez-tez Hüseynovun evinə toplaşır, al-man-faşist işgalçılara qarşı döyüslərdə onun işt-i-rakı haqqında söhbətlərinə qulaq asırlar.

Azərbaycandan gəlmiş qızıl əsgərin xidmət et-diyi artilleriya polku müharibənin birinci günün-dən düşmənin zərbələrinə məruz qaldı. Faşistlər döyüşə tez-tez təzə tanklar və piyadalar göndərirdi-lər, öz qoşunlarını aviasiya ilə müdafiə edirdilər. Lakin batareyalar düşmənin üstün qüvvələrinin hü-cumunun qarşısını mətanətlə alırdı.

Cəsur topçuların sıraları seyrəlirdi. Yaralarını tələm-tələsik bağlayan əsgərlər işgalçıları daha qə-zəblə qırırdılar. Onlar tez-tez əlbəyaxa vuruşa giri-şirdilər. Mayor ilk döyüsdə fərqlənənlərin arasın-da tuşlayıcı Əli Hüseynovun da adını çəkdi.

Sonra geri çəkilmək əmri gəldi. Hissədə adam və top az qalmışdı. Əldə silah tutmağa qadir olan-

lar mübarizəni davam etdirirdilər. Sovet əsgərləri ruhdan düşmürdülər, səngər həyatının çətinliklərinə və məhrumiyyətlərinə mətanətlə dözürdüllər. Faşizm üzərində qələbəyə, möhkəm inam onlara yeni qüvvə verirdi.

Qvardiya artilleriya polkunun tərkibində Əli Hüseynov Brestdən Stalinqradadək, sonra isə Volqadan Şpreyayadək getdi. O, doğma polkda partiya sıralarına daxil ol-
du, təqribən üç il ərzində topçular qrupuna komandirlilik etdi.

Əli Hüseynov söhbət zamanı deyir:

– Stalinqrad yaxınlığındakı qanlı döyüsləri lap yaxşı xatırlayıram. Bir dəfə topun arxasında qalmışdım – mən və tuşlayıcı Pyotr Sitnikov. İkimiz də yaralanmışdım. Amma faşistləri irəli buraxmadıq. Biz düşmənin bir tankını yandırırdıq, üç pülem-yotunu və təqribən bir vzvod avtomatçısını məhv etdik.

Stalinqrad rayonunda düşmən qoşunları darmadağın ediləndən sonra kiçik serjant Hüseynovun cəbhə yolu Kursk, Belqorod və Oryol vilayətin-

Serjant Ə.Hüseynov (1944)

dən, Ukraynadan, Pribaltika respublikalarından keçib Polşaya döndü.

Sovet Pribaltikası torpağında həmyerlimizin göstərdiyi igidlik və qəhrəmanlıq iki Şöhrət ordeni ilə qeyd edildi. O, üçüncü Şöhrət ordenini isə Berlin uğrunda vuruşmalarda aldı.

Unudulmaz qırx beşinci ilin may günlərində ordu siyasi şöbəsinin buraxdığı vərəqəyə baxırıq. Bu vərəqə Berlin uğrunda döyüslərin qəhrəmanına – topçu Əli Hüseynova həsr olunmuşdur.

Minlərlə kilometr yol arxada qalmışdır, qabaqda isə borular və böyük binaların damları görünür. Bura faşistlərin yuvası Berlindir. Əli Hüseynov topu atəş mövqeyində möhkəmlətməyi, çoxlu mərmi yığıb şəhərə hücuma hazır olmağı əsgərlərə əmr etdi. Tezliklə komanda verildi:

– Berlinə atəş!

Beləliklə, Əli Hüseynov sovet əsgərləri ilə birlikdə həmin tarixi döyüşə başladı. Piyadalarımız, tanklarımız, onların ardınca isə toplarımız irəlilədi. Səmada qızıl ulduzlu qırıcı, hücumçu, bombardmançı təyyarələr uçurdu. Adamların və texnikanın bu nəhəng axını ilə azərbaycanlı Əli Hüseynov da irəliləyirdi. O, evlərdə və zirzəmilərdə gizlənmiş faşist pulemyotçularını sərrast atəşlə məhv edirdi.

Piyadalarımız məhlələrdən birinə hücuma atıldılar. Düşmənin motorlu topu küçənin dərinliklərindən atəş açırdı. Qvardiyaçı Hüseynov bu topla təkbətək döyüşə girdi. O, sərrast atəşlə motorlu to-

pu sıradan çıxardı. Tezliklə Hüseynovun bölməsinin döyüş hesabına daha iki tank, iki top, on dörd pülemyot əlavə olundu.

Reyxstaqın qarnizonu qoşunlarımızın amansız zərbələri altında müqavimətini dayandırıldıqdan sonra dağlar oğlu iri qübbəli boz binaya yaxınlaşış onun divarında bu sözləri yazdı: «Azərbaycan SSR, Lerik rayonundakı Daster kəndinin sakini Əli Hüseynov burada olmuşdur».

Mühəribədən sonra Əli Hüseynov doğma kəndinə qayıtdı. Uzun müddət adı işlərdə çalışdı, kənd sovetinin katibi seçildi, tarlaçılıq briqadasına və «Mədəniyyət» kolxozunun idarə heyətinə başçılıq etdi. İndi Lenin, Suvorov və Kutuzov ordenli Riqab-Berlin atıcı diviziyası, Boqdan Xmelnitski ordenli 124-cü qvardiya artilleriya polkunun keçmiş veterani Əli Hüseynov Lerik rayonundakı Daster kənd sovetinin sədridir. İşi yenə çoxdur. Keçmiş döyüşçü öz vəzifəsinə böyük məsuliyyət hissi ilə yanaşır. Bu yaxnlarda Əli Hüseynov Moskvada olmuş, Böyük Vətən müharibəsinin şöhrət qazanmış əsgərləri haqqında yeni kinofilmin çəkilişində iştirak etmişdir.

S. MİXAYLOV
«Krasnaya zvezda» qəzeti,
1975-ci il

BERLİNƏDƏK GETMİŞDİR

Bu, Almaniyada bir yaşayış məntəqəsi uğrunda gedən döyük zamanı olmuşdur. Artilleriya batareyasının komandiri telefonla əmr verdi:

– Birinci tuşlayıcılar yerinizə!

Qvardiya serjantı Əli Hüseynov və onun tabeçiliyindəkilər bir anda topun arxasına keçdilər.

– Bir mərmi – atəş!

Atəş açıldı. Mərmi hədəfə dəyən kimi qarşidakı binanın pəncərəsindən tüstü ətrafa yayıldı. Tuşlayıcılar topun yerini dəyişmək istədilər. Elə bu an komanda verildi:

– Dayan! Birinci tuşlayıcıya təşəkkür elan edirəm.

Bunu heç kim gözləmirdi.

– Komandır, öyrən nə baş verir? – deyə əsgərlər Hüseynovdan soruşdular.

Əli telefona tərəf yürüdü. «Əhsən, qvardiyaçılar, – batareya komandirinin səsi eşidildi, – nişan aldığınız pəncərə minalanmışdır».

Bu uğurlu epizodu Hüseynov xatırladı. Neçə belə çətin anlar olmuşdu. Kiçik serjant gedib Berlinə çıxmışdı. Özü üç dəfə yaralanıb ağır kontuziya alsa da, döyük yoldaşlarını itirməmişdi.

... 23 aprel 1945-ci il. Qvardiya serjantı Hüseynovun topçuları Berlin küçələrində irəliləyir. Bir dən küçənin dərinliyindən düşmən atəş açır. Hü-

seynovun nişançıları geciksəydilər neçə əsgərin həyatına son qoyuları.

Qvardiya serjantı Qələbə gününü üç Şöhrət ordeni ilə qarşıladı.

Müharibədən sonrakı illəri Əli Nəcəf oğlu Azərbaycan SSR Lerik rayonunun Daster kəndində yaşamışdır. Əvvəllər kolxoz sədri, uzun illər kənd sovetinin sədri işləmişdir. Azərbaycan SSR Ali Sovetinə deputat seçilmişdir. Sov.İKP XXV qurultayıının nümayəndəsi olmuşdur.

Kapitan-leytenant V. ANKOV
«Krasnaya zvezda» qəzeti, 1985-ci il

BİZİM DAĞ KƏNDLƏRİNDE

Əli HÜSEYNOV,
Daster kənd sovetinin sədri,
Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı,
üç Şöhrət ordenli.

Kommunist Partiyasının irəliləyişimizin perspektivləri haqqında tarixi sənədlərini dənə-dənə oxuduqca keçirdiyim hiss və həyəcanı ifadə etməkdə çətinlik çəkirəm. Yeni beşilliyə dair planlar hər birimizi ruhlandırır. Düşünəndə ki, milyonlarla başqaları kimi mənim də əməyim bu gələcək qələbələr okeanına qovuşacaq, qəlbim iftixarla dolur.

Biz Kommunist Partiyasının doğma respublikamıza göstərdiyi böyük qayğını gündəlik hiss edirik.

Məsələn, «Azərbaycan SSR-də kənd təsərrüfatı istehsalını daha da intensivləşdirmək tədbirləri haqqında» Sov.İKP MK və SSRİ Nazirlər Sovetinin keçən il qəbul etdikləri qərar bizim üçün konkret fəaliyyət programı olmuşdur. Bu, çox mühüm sahənin yeni inkişafından ötrü Sovet dövləti bizə böyük vəsait ayıır. Bu vəsaitin bir hissəsi də sovetliyimizin daxil olduğu Lerik rayonuna buraxılmışdır.

Kənd əhalisinin mədəni həyat səviyyəsini yüks-

səltmək üçün nə qədər böyük işlər görülür. Bizim kəndlərdə getdikcə daha çox klublar, məktəblər, kitabxanalar, xəstəxanalar meydana gəlir. İstərdim ki, bu sahədə sovetliyimizdə doqquzuncu beşillikdə görülmüş işlər və onuncu beşilliyin planları, kənd əməkçilərinin mədəni səviyyəsinin yüksəlməsi barəsində danışım.

Qabaqcadan deyim: bizim sovetliyimiz uzaqdadır, onun bütün dörd kəndi dağlarda yerləşir. Nəcə deyərlər, mərkəzdən aralı yaşayırıq. Yağış yağanda, qar düşəndə bizim yerlərə yalnız at belində gəlib çıxməq olar. Lakin kənd soveti və onun icra-komu çalışırlar ki, bizdə işlər hər yerdə olduğu kimi getsin. Uşaqlar oxusun, klubda işıqlar yansın, kitabxana, xəstəxana işləsin. Məisət xidməti məsələləri sovetin sessiyalarında, icraiyyə komitəsinin, daimi komissiyaların iclaslarında həmişə diqqət mərkəzindədir.

Ümumi səyimizlə məktəb işində, mən deyərdim ki, çox böyük nailiyyətlər qazana bilmışik. Doqquzuncu beşillikdə gənclərin ümumorta təhsilə keçməsi başa çatdırılmışdır. Bizim şəraitdə bu o qədər də asan olmamışdır. Hamarət kəndindəki orta məktəb digər yaşayış məntəqələrindən üç-beş kilometr aralıdır. Dağ şəraitində şagirdlərin məktəbə daşınması olduqca çətindir. Buna baxmaya-qədər, deputatlarımız çalışırlar ki, səkkizilliyi qurta-

ranlar orta məktəbdə təhsillərini davam etdirsinlər.

Biz buna necə nail olmuşuq? Sessiyaların birində orta məktəb yanında internatın təşkili haqqında məsələ qoyuldu. Kənd Soveti icrakoma tapşırdı ki, müvafiq bina tapıb onu lazımı avadanlıqla təchiz etsin. Burada uşaqlar nəinki yerləşə bilsinlər, həm də dərslərini hazırlanıllar, vaxtlarını səmərəli keçirsinlər, ümumiyyətlə, özlərini evdəki kimi hiss etsinlər.

Doğrudur, bu cür şəraiti yaratmaq bizə bir-dən-birə mümkün olmadı. Lakin əsas iş görülmüşdü. Ciddi ehtiyacı olanlar üçün yaxşı mənzil vardı. Yeni besillilikdə tikinti aparmağı planlaşdırmışıq. Bu hesaba internata ehtiyacı olanların hamısı orada yerləşə biləcək.

Hamarat orta məktəbindən başqa bizdə Daster kəndində səkkizillik məktəb vardır. Cəmi bir neçə il bundan əvvəl bu iki məktəb bəs edirdi. Lakin zaman dəyişir. Uşaqların sayı getdikcə artır. Çıxış yolu birdir: yeni məktəb binası tikmək. Kənd icrakomu bu məsələni rayon icraiyyə komitəsi qarşısında, daha doğrusu, onun xalq maarifi şöbəsi qarşısında qoydu. Bizim xahişimizə baxılmış və ona müsbət cavab verilmişdir. İndi yerli şəraitə uyğun smeta-layihə sənədləri tərtib edilir. Elə bu il tikintiyə başlanacaqdır. İki ildən sonra məktəb üç yüz

şagird qəbul edəcəkdir. Onun yaxşı təchiz edilmiş kabinetləri, idman zalı olacaqdır. Bir sözlə, söhbət sözün əsl mənasında müasir məktəb haqqında gedir. Onun qapıları nəzərdə tutulmuş vaxtda açılsın deyə deputatlarımız tikintini öz nəzarəti altına ala-caq, bütün mümkün köməkliklərini göstərəcəklər.

Kənd soveti, icrakom həm də çalışırlar ki, mövcud məktəblərdə təlim kabinet sistemində qaydaya düşsün. Daster kəndində fizika və kimya üzrə kabinet və laboratoriyalar yaradılmışdır. Yeni dərs ilində bunlar Hamarat kəndində də təşkil ediləcəkdir. Bizim şəraitdə bu, az deyil.

Kənd sovietinin icrakomu çoxuşaqlı və aztəminatlı ailələri qeydə almışdır. Bu ailələrdən olan uşaqlara pulsuz dərsliklər, dəftər və başqa məktəb ləvazimatı verilir. Onların alınması üçün vəsaiti məktəblərə icrakom köçürür. Digər köməkliklər də göstərilir.

Bu, necə deyərlər, təhsilin ümumi məsələləridir. Bununla yanaşı, bir çox kütləvi məsələləri də həll etmək lazımlı gəlir. Bəli, biz ümmumorta təhsilə keçmişik. Çalışacağığ ki, hər bir gənc orta məktəbi qurtarmaq imkanına malik olsun. Əlbəttə, başa düşürük ki, bunun üçün çoxlu zəhmət və gündəlik iş lazımdır. Elə də olur ki, şagirdlərdən bəziləri hansı səbəblərdənsə dərs buraxmağa başlayır və ya təhsildən boyun qaçırır. Məsələn, belə bir hal altinci

sinif şagirdi S. Heydərovda baş vermişdir. Lazım gəldi ki, deputatlar dəfələrlə bu gəncin ailəsində olsunlar. Onun valideynlərini inandırsınlar ki, oğlan məktəbə qayıtmalıdır. O da qayıtdı.

Belə hallar az olsa da, diqqətdən kənardə saxlanıla bilməz. Kənd sovetinin icrakomu yetişməkdə olan nəslin təhsili kimi ən zəruri bir məsələni kəndin yığıncaqlarında müzakirə etməyi nəzərdə tutmuşdur. İlk toplantılar artıq keçirilmişdir. Uşaqları yaxşı oxuyan valideynlərin ünvanına xoş sözlər deyilmişdir. Təhsilə barmaqarası baxan, dərs buraxan şagirdlərin valideynlərinin də adı çəkilmişdir. Bu cür yığıncaqların faydası nəzərə çarpır. Müvəffəqiyyət artır, camaat inanır ki, zəmanəmizdə orta təhsil günün ən vacib məsələsidir.

Sovetimizin daimi qayğılarından biri də məktəbəqdər tərbiyədir. Hamarat kəndində uşaq bağçası fəaliyyət göstərir. İcrakom vaxtında onun üçün bina ayırmış, indi saxlanılmasına vəsait buraxır. Analar deyirlər ki, bağça uşاقlar üçün çox yaxşıdır. Buna görə də onlar yerli kolxozun tarlalarında, fermalarında yaxşı çalışırlar. Yeni beşillikdə Bradı kəndində əlli yerlik bağça-yaslı tikməyi planlaşdırılmış.

Beşillik ərzində bizdə başqa bir sahədə nisbətən az iş görülmüşdür. Daster kəndindəki əlli yerlik klub hələlik yeganədir. Lakin ondan da səmərəli is-

tifadə etməyi bacarmaq gərəkdir. İcrafom və deputatlar bu müəssisəyə nəzarət edir, onun işini istiqamətləndirirlər. Klubun fəaliyyətinə bizim sovetin deputatı Abbas Əmənov başçılıq edir. O, icrafomla, kolxozun idarə heyəti və partiya təşkilatı ilə daim əlaqə saxlayır. Klubun nəzdində dram, xor və rəqs dərnəkləri yaradılmışdır. Onların iştirakçıları kənd sakinləri qarşısında konsertlərlə çıxış edirlər.

Partiyanın XXV qurultayı ərəfəsində klubda Sov.İKP MK-nın layihəsi geniş müzakirə edilirdi. Zalda yeni beşilliyyin əsas vəzifələrini əks etdirən stendlər hazırlanmışdı. Film və konsertlər başlamazdan əvvəl təbliğatçılar-müəllimlər, kənd təsərrüfatı mütəxəssisləri çıxış edərək toplaşanlara sənədin əsas müddəalarını: ələlxüsus kənd təsərrüfatına, onun bilavasitə bizim kolxozçuların məşğul olduqları sahələrinə aid olanlarını izah edirdilər. Bizim mədəniyyət ocağımız Sovet İttifaqı Communist Partiyasının XXV qurultayının qərarlarının təbliğatı üçün də hazırlanmışdır.

Əlbəttə, dörd kənd üçün bir klub azlıq edir. Bu yaxınlarda kənd sovetinin sessiyasında birləşmiş vəsait hesabına Hamarat kəndində mədəniyyət evinin tikilməsi qərara alınmışdır. Kolxozun idarə heyəti bu tikintidə iştirak etməyə razılıq vermişdir. Gələn il bu işə də başlayacağıq.

Bizdə kitaba maraq artır. Bu işə kitabxanalar

yaxşı köməklik edirlər. Hələlik kitabxanamız – Hamarət və Bradi kəndlərində yerləşir. Onlar çox böyük deyil, lakin öz vəzifələrinin öhdəsindən müvəffəqiyətlə gəlirlər. Oxuların sayı durmadan çoxalır. Əhalinin kitaba olan tələbatı artır. Buna görə də kənd icrakomu kolxozun idarə heyəti ilə birlikdə yaxın iki ildə Daster kəndində daha bir kitabxananın tikintisini planlaşdırır.

Biz kənd camaatımızın sağlamlığını da yaddan çıxarmırıq. Bu il yerli büdcə hesabına yeni xəstəxananın tikintisinə başlanacaqdır. Çalışacağıq ki, beşilliyin axırınadək bizdə ixtisaslaşdırılmış kabinetlər açılsın, xəstələri stomatoloq, pediatr, mama-ginekololoq, cərrah qəbul edə bilsin.

Gənclərin və bütün əməkçilərin bədən təribi yəsinə də fikir verilir. Ötən ilin yayında icrakomun qərarı ilə kənd spartakiadası keçirildi. Onun gedisində yüzə qədər adam ƏMHO kompleksinin normasını yerinə yetirdi. Belə yarışları biz bundan sonra da hər il keçirəcəyik. Deputatlar Daster və Hamarət kəndlərində futbol və voleybol meydançaları tikmək üçün camaatı səfərbər etmişlər. Çalışacağıq ki, meydançalar başqa kəndlərdə də olsun.

İndi də uzun illər kolxozda çalışmış və hazırda təqaüddə olanlar haqqında. İcrakomun qərarına əsasən təqaüd, dərmanlar onların evlərinə aparılır. Yayda bu məqsəd üçün maşın, yağışlı-qarlı çağlar-

da at ayrılır. Bu, bizim dağ şəraitində yaşı ötmüşlərə böyük köməkdir.

Böyük Vətən müharibəsinin cəbhələrində həlak olanların ailələri, çoxuşaqlı və aztəminatlı ailələr daim kənd sovetinin nəzərindədir. Onlara pulsuz odun daşınır, evlərinin təmirinə və tikintisine ağac materialı verilir.

Bizim işlərimiz və planlarımız belədir. Bəzi təkliflərimi də demək istəyirəm.

Məsələ burasındadır ki, Lerik rayonunun bir çox təsərrüfatı indiyə qədər azgəlirlidir. Eyni zamanda qonşu Lənkəran rayonu respublikada qabaqcılardan biridir. Doqquzuncu beşilliyi o dörd il-də yerinə yetirmişdir. Orada təkcə B. O. Abbasov adına sovxozi Lerikin bütün təsərrüfatlarının əldə etdiyi gəlirdən artıq gəlir götürür. Bunun səbəbi nədədir? İnsanlar başqadır? Xeyir, eynidirlər. Bəlkə təbii şərait bizim kolxoz və sovxozlarda belə böyük gəlirlər əldə etməyə imkan vermir? Təbii şəraitdə fərq var. Lakin təsərrüfatın idarə olunması səviyyəsindəki bu böyük fərqi bununla doğrultmaq olmaz.

Mənə elə gəlir ki, respublika alimlərinin, müttəxəssislərinin rayonumuzla maraqlanması pis olmazdı. Bütün incəlikləri ayırd edəndən sonra onlar bizə yol göstərə bilər, əlavə ehtiyatları üzə çıxarırlar. Hər şeydən əvvəl rayonun iqtisadiyyatını möh-

kəmləndirmək lazımdır. Bu baza üzərində mədəni quruculuq daha tez, daha sürətlə irəliləyəcəkdir.

Kənd soveti icrakomunun sədri kimi yolçə-kənlərdən xahiş etmək istərdim ki, (öz qüvvəmizlə bacarmadıq) kəndlərimizə ilin hər fəslində işləyən yol salsınlar. Bu, sovetliyimizin iqtisadiyyatının inkişafına, əhalinin rayon mərkəzi və şəhərlə əlaqəsinin genişlənməsinə köməklik edərdi.

Başqa arzular da vardır, ancaq bunlar, necə deyərlər iş əsnasında həll olunar. Başlıcası, yenə təkrar edirəm, rayonun geriliyinin səbəblərini öyrənməkdir, ona qabaqcıllar sırasına çıxmaqdə köməklik etməkdir. Biz mütləq yeni, daha yüksək zirvələrə çıxmaliyiq. Həm iqtisadiyyatda, həm də mədəni quruculuqda.

Məncə, onuncu beşillikdə həll edəcəyimiz əsas məsələ belədir. O, partiyamızın irəli sürdüyü tələblərə tam cavab verir. Onun həllində rayonumuzun bütün sovetliklərinin iştirakına geniş meydan vardır.

Azərbaycan SSR, Lerik rayonu
«Soveti deputatov trudyashixsy» jurnalı,
№3, 1976-cı il.

ŞÖLƏ SAÇAN ÖMÜR YOLU

(XATİRƏLƏR)

~~~~~ ØSGØR SÖHRØTI ~~~~

EHTİRAMLA ANILAN ADAM

Məhəbbət İBADOV,
*təqaüddə olan 1-ci dərəcəli
dövlət qulluqçusu*

Əli Hüseynov qanlı-qadralı müharibənin alovlarında Brestdən Berlinədək döyüş yolu keçmiş, faşizmin son yuvası olan Reyxstaq divarlarına avtoqraf yazmış Azərbaycanın igid oğullarından biri idi. O, Şöhrət ordeninin hər üç dərəcəsi ilə təltif edilmiş, şərəfli Böyük Vətən müharibəsi Qəhrəmanı adı almış, gənclərimizin vətənpərvərlik tərbiyəsində müstəsna xidmətlər göstərən sayılıb-seçilən şəxsiyyət olmuşdur. Müharibədən qayıtdığı ilk illərdə Daster kəndində kolxozda işləmiş, 1949–1953-cü illərdə Daster kənd sovetinin katibi olmuş, 1953–1959-cu illərdə «Mədəniyyət» kolxozunda müxtəlif vəzifələrdə çalışmışdır. Ərlərini müharibədə itirən qadınlara, anasız qalan uşaqlara mənəvi dayaq olmuş, onlara qayğı göstərmişdir.

1959–1965-ci illərdə Əli Hüseynov Daster kənd sovetinin sədri işləmiş, 1965–1972-ci illərdə kəndindəki kolxozda müxtəlif vəzifələrdə, o cümlədən bir neçə il kolxoz sədri vəzifəsində çalışmışdır.

1973–1982-ci illərdə Daster kənd sovetinə ləyaqətlə rəhbərlik etmişdir. Həmin illərdə mən komsomol, partiya və sovet aparatlarında rəhbər vəzifələrdə çalışdığınıma görə onunla ünsiyyətdə olmuşam.

Rayonda gənclərin hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsi ilə əlaqədar keçirdiyimiz tədbirlərə tez-tez dəvət olunan Əli Hüseynov keçdiyi döyüş yolu barədə maraqlı xatirələr danışar, qəhrəmanlıq nümunələri göstərən əsgər və zabitlər haqqında geniş məlumat verərdi.

Əli Hüseynov Daster kənd sovetinin sədri olduğu dövrədə mən rayon partiya komitəsinin ikinci katibi, daha sonra rayon soveti icraiyyə komitəsinin sədri işləyirdim. Tez-tez əlaqə saxlamalı olurdum. Bu illərdə maliyyə çətinliklərinə baxmayaraq o, iməciklər kecirməklə sovetliyin ərazisindəki kəndlərdə tikinti-abadlıq işlərinin genişləndirilməsinə, yolların təmirinə, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət, məişət və ticarət müəssisələrində əhaliyə xidmətin yaxşılaşdırılmasına səy göstərərdi.

Qanuna, intizama əməl etmək, dövlətə sədaqət Əli Hüseynovun fəaliyyətinin əsas kredosu idi. Haqsızlıqla barışmayan Əli Hüseynov yerlərdə əyintilərə, nöqsanlara qarşı çəkinmədən mübarizə aparar, bu nöqsanların qarşısını almaqda öz vəzifə səlahiyyətlərindən istifadə edərdi. Yersiz danışılardan uzaq idi. Şəxsiyyətində ciddilik bəlkə də müharibə illərində onun xarakterini şərtləndirən amillərlə əlaqədar idi.

Təbiətində hampaçılıq hissi güclü olan bəzi

adamlar Əli Hüseynovdan mərkəzi orqanlara imzasız məktublar yazdırardılar. Belə məktublar hər dəfə yoxlanılında böhtan və yalanlar üzə çıxardı. İmzasız məktubların təşkilatçılarını bilsə də, Əli Hüseynov belə adamlardan heç vaxt hayif almağa çalışmadı. İmzasız məktubların qarşısını almaq üçün yeganə vasitə kimi Əli Hüseynovu kənd sovetinin sədri vəzifəsindən azad etməkdə görən o zamankı birinci katib bir gün məni kabinetinə çağırıldı. Kabinetdə olarkən raykomun ikinci katibinin də onun yanında əyləşdiyini gördüm. Söhbət əsnasında birinci katib ikinciyə dedi ki, İbadov Əli Hüseynovu işdən götürmək barədə raykoma təqdimat yazar. Siz Dasterə gedib Əli Hüseynovu işdən azad etmək üçün sovetin sessiyasını keçirərsiniz.

Əlbəttə, məlumdur ki, kadr məsələsində o zaman rayon partiya komitələrinin fikri əsas idi. Lakin çox yaxşı başa düşürdüm ki, Əli Hüseynov heç də adı adam deyil, Böyük Vətən müharibəsinin qəhrəmanıdır, həm də onun haqqında yazılanlar heç vaxt təsdiq olunmamışdır.

Mən birinci katibi Əli Hüseynovu böhtanlardan qorumağın vacib olduğunu inandıra bildim. Beləliklə, Əli Hüseynov işini davam etdirdi. Sonraki görüşlərimdə Əli Hüseynova heç vaxt bu barədə bir söz demədim.

Həmin illərdə Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi ulu öndər Heydər Əliyevin dəyərli insanlara, dövlət qarşısında xidməti olan kadrlara, xüsusilə müharibə veteranlarına necə qayğı göstərdiyini

yaşlı və orta nəsil yaxşı xatırlayır. Qarşidan gələn doqquzuncu çağırış Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinə seçkilərə və Azərbaycan KP XXIX qurultayına hazırlıq gedirdi. Şübhəsiz ki, Ali Sovetə deputatlıq namizədlər MK katibliyində nəzərdən keçirilir və bundan sonra kimlərin irəli sürülcəyi müəyyən edilirdi. Həmin günlərdən birində Mərkəzi Komitədən birinci katibə zəng edərək Əli Hüseynovun respublika Ali Sovetinə deputatlıq namizədliyinin irəli sürülməsi tapşırılmışdı. Birinci katiblə bu məsələ ilə əlaqədar görüşərkən o, tam səmimiyətlə mənə dedi: – Nə yaxşı ki, sən Əlinin işdən azad edilməsinə razılaşmadın, biz indi çətin vəziyyətdə qalardıq.

Beləliklə, Əli Hüseynovun doqquzuncu çağırış respublika Ali Sovetinə deputatlıq namizədliyi irəli sürüldü və deputat seçildi. Eyni zamanda respublika Ali Soveti Rəyasət Heyətinin üzvlərindən biri oldu.

Rayon partiya təşkilatının növbəti konfrasında Əli Hüseynov Azərbaycan KP XXIX qurultayına, oradan da Sov. İKP XXV qurultayına nümayəndə seçildi. Az sonra ona xidməti minik avtomasını da verildi.

Əli Hüseynov nə Böyük Vətən müharibəsinin Qəhrəmanı, nə Ali Sovetin deputatı, nə yüksək partiya, sovet məclislərinin iştirakçısı olduğunu biruzə vermir, əvvəlki kimi öz sadəliyini nümayiş etdirirdi. 1980-1982-ci illərdə onun səhhətində xeyli gərginlik yaranmışdı. Bu illərdə tez-tez mənə müraciət

edərək kənd sovetinin sədri vəzifəsindən getmək istədiyini bildirirdi. Mən ona hər dəfə ürək-dirək verir, müalicəyə getməsini lazımlı bilir, işini davam etdirməsini xahiş edirdim.

1982-ci il aprelin 1-də rayonun mərkəzində keçirilən növbəti tədbirdən sonra Əli Hüseynov mənim iş otağıma gəldi, vəzifədən azad edilməsi barədə ərizə verdi. Mən bu dəfə də ona əvvəlki ki-mi öz işində qalmasını məsləhət gördüm. Bir neçə gündən sonra mənə poçt vasitəsilə yeni bir ərizə göndərmişdi. O, mənə ünvanladığı ərizəsində bir daha işdən azad edilməsini xahiş edir və buna sə-bəb uzunmüddətli müalicəyə getmək istədiyini bildirirdi. O, həm də ərizəsində kənd sovetinin işinin pozulmasından narahat olduğunu qeyd edirdi.

Bu səbəbdən də biz Əli Hüseynovun ərizəsini nəzərə almalı olduq. Sonrakı illərdə də Əli Hüseynov respublikanın, rayonun və doğma kəndinin icti-mai-siyasi həyatında fəal iştirak edirdi.

Uzun sürən xəstəlik nəticəsində Əli Hüseynov 1987-ci ilin fevralında dünyasını dəyişsə də, onun mənalı ölüm yolu gənc nəslin tərbiyəsində həmişə nümunə olacaqdır.

O, VƏTƏN ÜÇÜN DOĞULMUŞDU

Hüseynağa HÜSEYNOV,
Əli Hüseyinov adına
Daster kənd ümumi orta
məktəbin direktoru

Ulu babamız Rəzgov kəndindən köçüb Das-terdə məskən salan ilk sakinlərdən biri olub. Babam Nəcəf bu torpağa bağlı, sayılıb-seçilən ağsaqqal kimi Piran ərazisində tanınıb. Peyğəmbər nəslindən olduğuna görə ona Seyid Nəcəf də deyib-lər. Babam dörd oğul (Səttar, Muxtar, Əli, Səməd) və iki qız (Şövkət, Saat) atası olub. Xeyirxah, düz-cörəkli kişi kimi ad-san qazanıb. Övladlarını zəh-mətə alışdırıb. Süfrəsi qapısını açanların üzünə açıq olub. Tikəsini qonşuları ilə yarı bölüb.

Atam Muxtar kişi kəndimizin halal adamlarından biri idi. Gəncliyindən torpağa bağlanmışdı. Pa-yızda əkinçi olardı, yayda biçinçi. Kolxozda briqadır də işləmişdi. Zərbəcilərin respublika qurultayında iştirak etmişdi. Ömrünün son illərini Talış meşələrinin qorunmasına həsr etmişdi, meşəbəyi işləmişdi.

Atam danışındı ki, Əli əminin müharibədən

qələbə ilə qayıtması toy-bayrama çevrilmişdi. Qonşu kəndlərdən onu görməyə dəstə-dəstə adam gəlir, qəhrəmanın ayaqları altında qurbanlar kəsilirdi. Əli əminin üç Şöhrət ordeni ilə doğma diyara dənməsi münasibətilə rayon mərkəzində gənclərlə görüşlər keçirilirdi, məktəblərdə söhbətləri maraqla dinlənilirdi...

Əli əmi körpə çağımızdan xətrimi istəyirdi, məni oğlu Ayazdan seçmirdi. Məktəbdə oxuduğum illərdə təhsilimlə maraqlanırdı, uğurlarımı sevinirdi. O, məni müəllim görmək istəyirdi. Çünkü müəllimlik şərəfli peşədir. Həm də əllinci illərdə kəndimizdəki məktəbdə ixtisaslı pedaqoqlara ehtiyac vardı.

Yaxşı yadımdadır, 1956-cı ilin sentyabri idi. İki həftə olardı birinci sinifdə oxuyurdum. Günlərin birində göyün üzünü qara buludlar aldı, leysan yağış başladı. Sel-su mal-qaranı aparır, köhnə evləri uçururdu. Böyük əmim Səttarın evinə ziyan dəydi. Anamla evdə tək qalmışdıq. Çölə çıxmaq imkanımız yoxdu. Birdən qapı açıldı, Əli əmi içəri girdi. Məni brezent pləşinin altında qucağına aldı, anamın qolundan tutub öz evinə apardı. Bərk qorxmuşduq, əl-ayağımız əsirdi. Bizə ürək-dirək verib sakitləşdirdi. Yağış kəsəndən sonra evə qayıtdıq. Həyət də nə vardısa sel yuyub aparmışdı.

Orta məktəbi bitirdim, pedaqoji instituta daxil oldum. Həmin il Ayaz da tibb texnikumuna girdi. Əmim Bakıya gəldi, bizi təbrik elədi, ikimizə birotaqlı mənzil tutdu. Rayona qayıdanda məni yanına

çağırıb: «Gözün Ayazın üstündə olsun. Ağır təbiətlidir, şəhər həyatına gec alışa bilər. Gəzməyə birgə çıxın, yeməyinizə fikir verin» – deyə tapşırıdı.

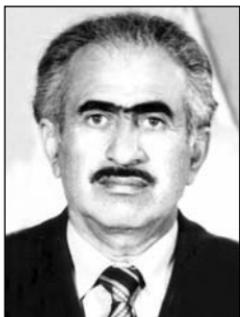
Mən institutu, Ayaz da texnikumu bitirdi. Rayona təyinat aldıq. Kəndimizdə əmək fəaliyyətinə başladıq. Bu təyinata Əli əmi çox sevindi. Onun xeyir-duası ilə ev-eşik sahibi, oğul-qız atası oldum.

Əli əmi kolxoza və kənd sovetinə rəhbərlik etdiyi illərdə sadə adamların əməyini qiymətləndirirdi, kasıblara kömək əlini uzadırdı. Səmimi və sadəliyi camaat tərəfindən qiymətləndirilirdi, hörmət və ehtiram göstərilirdi. Ürəyində zərrə qədər kin yox idi. İş əsnasında əsəbləşməsi ilə acığının soyuması bir olurdu.

Mühəribənin alovlarından keçmiş qəhrəman əmim doğma obasını daha abad, elini daha firavan görmək istəyirdi. Müstəqillik illərində arzuları həyata keçirilir. Dasterdə yaraşıqlı evlər tikilib. Keçən il təzə məktəb qapılarını açdı. Hər gün uşaqlar qapıdan içəri qədəm qoyanda bu sözləri qürurla oxuyurlar: «Üç Şöhrət ordenli Əli Hüseynov adına Daster kənd ümumi orta məktəbi». Foyedəki «Heç kim unudulmur, heç nə yaddan çıxmır» stendi də qəhrəmanın ömür yoluna həsr olunmuşdur.

Artıq 26 ildir Əli əmi əbədiyyətə qovuşub. Qədirbilən xalqımız onun İkinci Cahan mühəribəsində göstərdiyi qəhrəmanlığı unutmur, xatirəsini yaşadır. Bu kitab da onun adına layiq bir hədiyyədir.

YADDAŞLARDA YAŞAYAN ELOĞLU

Ataxan AĞAYEV,
müharibə və əmək veterani

Müharibə başlanan gün bizə orta məktəbi bitirmək barədə attestat verdilər. İki aydan sonra isə məzunları maarif şöbəsinə çağırıldılar. Cəbhəyə getmiş müəllimlərin işlədikləri kəndlərə dərs deməyə göndərdilər. Mənim on yeddi yaşım təzəcə tamam olmuşdu, Mistan kənd məktəbinə düşdüm. İl başa çatmamış kəndim Rvarud-dakı ibtidai məktəbə qayıtdım.

Qırx üçün yayında ərizə yazıb ordu sıralarına könüllü yola düşdüm. Şimali Qafqazda hərbi xidmətdə idim, cəbhəyə göndəriləcəyim günü gözləyirdim. Qəflətən xəstələnib bir müddət hospitalda müalicə olundum. Həkim komissiyası hərbi xidmətdən tərxis olunmağım barədə qərar verdi. Arxa cəbhəyə qayıtdım. Kolxozda işə girdim, partiya sıralarına daxil oldum.

Bizim kolxozun mərkəzi Çayrudda idi və beş kəndi birləşdirirdi. Gənc kommunist kimi məni

partiya təşkilatının katibi seçdilər. Rayon mərkəzində keçirilən tədbirlərdə söz alıb danışirdım, təkliflər verirdim. Bu fəallığa görə rayona rəhbərlik edən Kamal Qəhrəmanov məni raykoma gətirdi, büroda Piran ərazisi üzrə təlimatçı təsdiq olundum.

Əli Hüseynovu əllinci illərdən tanıyırdım. Daster kənd sovetinin sədriydi və ictimaiyyətdə nüfuz sahibiydi. O, mənə «bacoğlu» deyə müraciət edirdi. Çünkü onun anama qohumluğu çatırdı. Babam Seyid Manaf Əlinin atası Nəcəf kişiyələ emiuşağı idilər. Yolum Piran tərəfə düşəndə mütləq Əliyə baş çəkib evində gecələməliydim.

Əli Hüseynov hündürboy, enlikürək, ləngər yeraklı, zəhmli kişiydi. Az danışib, az dinərdi. Tanımadığı, xasiyyətinə bələd olmadığı adamla oturub durmazdı. Sadəliyinə və səmimiyyətinə qıbtə edirdim. Müharibənin ağrıları, bədənində gəzdirdiyi qəlpə onu incitsə də, bürüzə verməzdi. Şən görünməyə çalışırdı, gülümsəyəndə dodağı qaçırdı.

«Mədəniyyət» kolxozu rayon mərkəzindən 35-40 kilometr uzaqdaydı. Payız-qış aylarında nəqliyyatın hərəkəti çətinləşirdi. Təsərrüfat rəhbərlərini bəzən işdən ayırıb lüzumsuz məsələlərə görə rayona çağırıldılardı. Əli Hüseynov belə çağırışlara getməzdi. Kənd Təsərrüfatı İdarəsi onun haqqında təqdimat yazmışdı. Təqdimatı birinci katib oxuyub dərkənarda «büroya hazırlamaq» yazmışdı. Təşkilat şöbəsinin müdürü kimi məsələni araşdırıb rəhbərliyə fikrimi bildirdim. Qərəzli mövqedən yazılın-

bu məktubu arxivə verməyi məsləhət gördüm. Kabit də razılaşdı.

Əli Hüseynov 80-ci illərdə ali qanunvericilik orqanında rəyasət heyətinin üzvüydi. Seçicilər problemləri barədə ona çoxlu müraciət yazmışdılar. O, yerli təşkilatlarda bəzi məsələlərin həllinə nail olardı. Respublikanın nazirlik və baş idarələrinə aid məktubları Bakıya çatdırırıldı. Şəxsi nüfuzuna görə qaldırılan məsələlər operativ nəzərdən keçirilib həll edilirdi.

Kənd sovetinin sədri işlədiyi ömrünün son illərində yanına gəldi, vəzifədən çıxmış, uzunmüddətli müalicə olunmaq istədiyini dedi. Ürəyini alıb bir il də işləməsini məsləhət gördüm. Ancaq qərarından dönmədi.

Yaxşı ad qazanmaq, yadaşlara köçmək hər kəsə nəsb olmur. O, bu adı odlu yollarda, doğma diyarın abadlaşması üçün çəkdiyi zəhmətlə, axıtdığı alın təri ilə qazandı. Bir insan, bir vətəndaş, bir əsgər, bir ata ömrü yaşadı.

Artıq 26 ildir Əli Hüseynov aramızdan gedib. Onu yaxından tanıyan adam kimi deməliyəm ki, uyuduğu torpağa ürəkdən bağlı idi. Bu el, bu oba onun qəhrəmanlığını heç vaxt unutmaz.

ƏLİNİ BELƏ TANIYIRDIM

Daşdəmir PAŞAYEV

*mühəribə veterani,
ehtiyatda olan polis
polkovnik-leytenantı*

İnsanın həyatında elə anlar, elə hadisələr olur ki, ömrü boyu yaddan çıxmır, tez-tez xatırlanır. Belə hadisələrdən biri mənim həyat kitalımıma yazılıb. 1943-cü ilin yazında on səkkiz yaşa girmişdim. Müharibənin başlanmasından iki ilə yaxın vaxt keçirdi. Alman-faşist ordusu SSRİ-nin ərazisinin bir hissəsini tutmuşdu. Şəhər və kəndləri dağda-dağda irəliləyirdi.

Döyüş yolum Belorusiyadan başlandı, Pribaltikaya kimi gedib çıxdım. İki dəfə yaralandım. Qələbə sorağını Litvada eşitdim. Qırx beşin iyunun 24-də Qızıl Meydanda keçirilən parad Moskva radiosu ilə translyasiya edildi. Biz sevincdən göz yaşları axıdır, həlak olan döyüşü dostlarımızı yada salıb köks ötürürdük.

1946-cı ilin ortalarında hissəmizdən məni evə yola saldılar. Elə həmin vaxtlarda molla Nəcəfin

oğlu Əli Hüseynovla görüşdüm. Hoveri kəndində yerli sovetin sədriydi. Atalarımızın dostluğu bizi bir-birimizə bağlamışdı. O, ömrünün son aylarına kimi əlaqəni kəsmədi, dostluğumuz davam etdi.

Yaddaşım məni aldatmayıbsa, Əli 1975-ci ildə SSRİ Müdafiə Nazirliyindən Moskvaya dəvət almışdı. Konstantin Simonovun ssenarisi əsasında «Əsgər getdi...» filminə çəkilməyə getmişdi. Çəkişliş başa çatandan sonra rayona qayıtmışdı. Bir gün milis şöbəsinə gəldi. Onda mən cinayət axtarışı bölüməsində çalışırdım. Moskva təəssüratlarından danışdı, Stalinqraddan Berlinədək bir topun arxasında getdiyi cəbhə dostu Pyotr Sitnikovla görüşündən, yaradıcı heyətin ona qayğıından söhbət saldı.

Aradan bir müddət keçdi. Film ekranlara çıktı. Bir gün mərhum qonşum, kino birliyinin direktoru Balaşirin Əliyev dedi ki, axşam kino-teatrda həmin film göstəriləcək. Balaşirin müəllimlə bir yerdə filmə baxdıq. Həm 1945-ci ildə çəkilmiş fotosəkillərdən istifadə olunmuşdu, həm də Əli Hüseynovun canlı danışığı səsləndirilmişdi. Lent rayonun bir neçə kəndində nümayiş etdirildi.

Eloğlumuzun xasiyyətinə, şəxsi keyfiyyətlərinə yaxından bələd idim. Zahid ciddi və zəhmlı görünsə də, çox həlim, ürəyiyumşaq adam idi. Tərif, məddahlıq sevməzdi. Sözbütöv kişiyydi. İkiüzlü, gözəgirən adamlarla arası yox idi. Ona qarşı etinasızlıq kefinə dəysə də, üzə vurmazdı.

Ailəcanlı idi, övladlarının üstündə əsim-əsim əsərdi. Qohum-əqrabaya isti münasibət bəsləyərdi. Heç kəs onun bir sözünü iki eləməzdi. Qardaşları onun xəbəri olmadan iş tutmazdı. Tayfada birinin başı ağrıyanda özünü çatdırardı, köməyini əsirgəməzdi. Onun şəxsi nüfuzu hampaçılıq azarına tutulan bəzi adamları narahat edirdi. Bunu bilsə də, onların üzünə vurmazdı, münasibəti pozmazdı.

El arasında belə bir məsəl var, deyərlər: igid ölürlər, adı qalar. Əli Hüseynov da Tanrının ona ayırdığı ömür payını şərəflə yaşadı. 70 yaşına az qalmış haqq dünyasına qovuşdu. Eldə-obada xeyirxah əməlləri, təmiz adı, unudulmaz xatırəsi qaldı.

GƏLƏCƏK NƏSİLLƏRƏ ÖRNƏK

Cəbrayıł BABAYEV,
*Daster kənd sakini,
I qrup müharibə veterani*

Qırıncı illərdə kəndimizdə cəmi 20-25 ev tündə leğ (küləş) vurulmuşdu. Kolxozumuz kasib təserrüfatlardan biriydi. İbtidai məktəbdə bir otaqda eyni vaxtda dörd sinfin uşaqları oxuyurdular. Dördüncü bitirənlər Akuşapeştədəki orta məktəbə gedirdilər. Əli Nəcəf oğlu da bu məktəbdə oxuyurdu. Biz 4-5 kilometr yolu piyada getməli olurduq.

Əli məndən iki il əvvəl ordu sıralarına çağırılmışdı. Qırıx birinci ilin qışında mənə hərbi komissarlıqdan çağırış gəldi. Biləcəridən Gürcüstana yola düşdüm. Bir ay hərbi təlim keçdilər. Müharibənin başlanması xəbərini Tula şəhərində eşitdim.

Döyüş yolum Belorusiyadan başladı. Berlinə qədər gedib çıxdım. Varşavanın azad edilməsi uğrunda döyüşdə bərk yaralandım. Sağ qalacağıma gümanım yox idi. Həkimlər məni həyata qaytardılar. Silahı yerə qoymadım, yenidən cəbhəyə getdim.

Müharibə qələbəmizlə başa çatdı. 1947-ci ildə hərbi xidmətdən tərxis olunub kəndimizə döndüm.

Mən ordudan qayıdanda Əli Hüseynov artıq rayonda işləyirdi. Onun üç Şöhrət ordeni almasını evdən yazılın məktublardan bilirdim. Görüşməyə gəldi, məni qucaqlayıb bağırna basdı. Gözləri yaşı dolmuşdu. Həmzəağa Cabbarovu, Əmrəli Muradovu, Abdulla Abbasovu, Məhəmməd Abbasovu, Mustafa Əliyevi, Nizam Əliyevi yada saldıq. Onların qara kağızları gəlmişdi.

Əli Hüseynovun qardaşları Muxtar və Səməd odlu-alovlu yollardan keçmişdilər, orden və medal-lar almışdılар. Qardaşlar Əli il fəxr edirdilər, qayğısına qalırdılar, məsləhətlərinə əməl edirdilər. Bu ailənin xeyirxahlığı övladları tərəfindən yaşıdır.

Əli təkcə Dasterin deyil, ətraf kəndlərin də aq-saqqalı idi. Onu kolxozun, sonralar kənd sovetinin sədri seçmişdik. Əlindən gələn köməyi edirdi. Yol çəkdirirdi, məktəb tikdirirdi, bağ saldırırıdı. İmkanı olsaydı çox iş görərdi. Yarımçıq qalmış arzularını indi qədirbilən həmkəndliləri həyata keçirirlər.

Ağsaqqallardan söhbət düşdүүнө görə bizim torpağın yetişdirdiyi dəyərli ziyalıları da xatırlamaq istəyirəm. Onlar Lerikin tarixinə şanlı səhifə-lər yazıblar. Höccət Əsgərov, Mirtağı Əşrəfov səriş-təli sovet işçiləri idilər. Surət Qurbanov, Mirələm Bayramov, Ramazan Höccətov təcrübəli təsərrüfat rəhbərləri kimi hörmət qazanmışdılər. Bu gün onları yolunu övladları davam etdirirlər. El-obaya xoş soraqları gələndə ürəyimiz dağa dönür.

Hər il Qələbə bayramında bizi bir yerdə rayon mərkəzinə çağırırdılar. Bəzən Piran kəndinədək yolu at üstündə gedirdik. Yol boyu cəbhə xatirələrimiz dilə gəlirdi. İndi mən kəndimizdə sağ qalmış yeganə müharibə veteraniyam.

Əli Hüseynov dünyagörüşü, zəngin təcrübəsi, insanlara münasibəti, işgüzarlığı, səbri, cəsarəti, yeri gəndə sərtliyi, el-obaya vurğunluğu ilə nümunə göstərirdi. Biz – onun tay-tuşları insanlarla davranışlığı və ünsiyyət saxlamağı ondan öyrənirdik.

Bu il bayram tədbirinə dəvət almışdım. Rayon rəhbərliyi məni həm bayram, həm də 90 yaşımin tamam olması münasibətilə təbrik edib mükafatlandırdı. Göstərilən diqqətə görə minnətdarlığını bildirdim. Arzumu soruştular. Dedim ki, qələbənin 70 illiyinə qədər Qarabağı düşməndən azad görməkdir. Buna əminəm. Çünkü güclü ordumuz, qətiyyətli sərkərdəmiz var.

Söhbətimin axırında Əli Hüseynovun həmkəndlisi kimi xatirəsini əbədiləşdirənlərə minnətdarlığını bildirmək isteyirəm. Bu qayğı həmişə yada düşər, bizdən sonra gələn nəsillərə örnek qalar.

ATAMIZ – İFTİXARIMIZ

Arif Hüseynov,
Daster kənd sakini

Atam haqqında söhbətə Məhəmməd peyğəmbərin bir kəlamı ilə başlamaq istəyirəm: «Övladın öz ata-anasına məhəbbət baxışı ibadət sayılır». Dahi fikirdir. Ata arxadır, yol göstərəndir, evin ağsaqqalı, övladlarının cəfakesidir. Biz də atamızı belə görmüşdük, sonsuz məhəbbətlə sevirdik, onun övladları olduğumuza görə iftixar hissi keçirirdik. Bu gün də ruhuna and içirik. O, bizə həm valideyn, həm də sədaqətli dost idi.

Atamın xarakterini, şəxsiyyətini şərtləndirən ən mühüm keyfiyyət sözübütlüyü idi. Bu bütönlük vətənə və xalqa bağlılıqladan, doğulduğu ailədən qidalanırdı. Babam molla Nəcəf əli Quranlı, ağızı dualı ağsaqqal olub. Atam da onun yolu ilə gedirdi, bizi varlığı qədər sevirdi. Namaz üstə övladlarının xoşbəxtliyi üçün Allahın dərgahına əl açırdı. Ulu Tanrı da onun dualarını eşidirdi.

Nə gizlədim, kişi bəzən evə qanıqara gəlirdi. Səbəbini heç kəsə söyləməzdidi. Anamla kəlmə kəs-

dikdən, uşaqlarının başını sıgalladıqdan sonra qas-qabağı açılırdı. Süfrə ətrafına yiğisib bir tikə halal çörəyimizi şirin-şirin yeyirdik. Təhsilimiz, kənddə davranmağımız, qonum-qonşuya münasibətimiz bir gün belə diqqətindən yayınmazdı.

Atam təvazökar insan idi. Özündən, xidmətlə-rindən danışmağı sevməzdi. Orden və medallarını ildə bir dəfə, Qələbə günü taxardı. Görüşünə gələnləri mehriban qarşılıyib gülərüz yola salardı. Cəbhədə həlak olan dostlarını və həmkəndlilərimizi ya-da salanda gözləri nəmlənərdi. Cümə axşamları on-ların ruhlarına salavat çevirərdi, «Yasin» surəsini oxutdurardı.

Müharibədən sonra atamın rahat günləri ol-mamışdı. İş və ailə qayğıları onu yormuşdu. Xoş günlərini 57 yaşından görməyə başladı. Ulu öndəri-miz Heydər Əliyevlə görüşəndən sonra atam hər il dövlət hesabına sanatoriyalarda müalicə olunurdu, sağlamlığı həkimlərin nəzarəti altındaydı. Minik maşını ayrılmışdı, rahat ev verilmişdi, şərəfli vəzi-fəyə seçilmişdi. Respublikada adı hörmətli adamlar sırasında çəkilirdi, görüşlərə, tədbirlərə dəvət alırdı.

Müharibədə atam yaralanmışdı. Hərbi xəstə-xanada müalicə olunub sağalsa da, bədənində gəzdirdiyi qəlpə onu incidirdi. Həkimlər əməliyyat olunmağı məsləhət görmüşdülər, ancaq bıçaq altına girməkdən qorxurdu.

65 yaşından sonra kişi vəzifədən könüllü uzaq-laşdı. Bir müddət Lənkərandakı evində yaşadı. Şə-

hərin havasına dözməyib kəndə qayıtdı. Artıq dizi gücdən düşməşdi, vəziyyəti günbəgün ağırlaşırdı. Evin kiçik oğlu kimi mənim yanımıdaydı. Qardaşlarım da tez-tez baş çəkirdilər. Ölümünə iki gün qalmış bizə vəsiyyətini elədi, Əksə türbəsində dəfn olunmasını tapşırdı.

Atamın döyüş yolunu, sovet və təsərrüfat orqanlarında fəaliyyətini əks etdirən sənədlər, məktublar və qəzet yazıları bizim evdə saxlanılır. Özü də iki qovluq. Bəzi vərəqlər saralıb, yazılar güclə oxunur. Bu sənədlərin hər biri övladlarına əzizdir. SSRİ Müdafiə Nazirliyinin, Azərbaycan SSR Hərbi Komissarlığının təbrik və təşəkkür məktublarında atama Lerik uzunömürlülüyü arzulanır. Təəssüf ki, uzun ömür ona qismət olmadı. 70 yaşı tamam olmamış, övladları üçün çəkdiyi zəhmətin rahatlığını görməmiş həyatdan getdi. Təmiz adı, xalqına sədaqətlə xidməti ailəmiz üçün mənəvi dayaqdır.

Qardaşım Azadın yeganə övladı babasının adını daşıyır. Əli Hüsenyzadənin 20 yaşı tamam olub. Xasiyyətcə, yerisində və duruşunda atama çəkib. Azərbaycan Milli Ordusunda nümunəvi xidmət elədi, hərbi hissədə hörmət qazandı. Bu yaxanlarda tərxis olunub. Vətənin çağırışına hər an hazırlıdır.

Atamın vəfatından illər keçib. Nəvə və nəticələrinin sorağı kəndimizdən uzaqlardan gəlir, xeyir-xah əməlləri ilə seçilirlər, qəhrəman babaları ilə fəxr edirlər. Onların buna haqları var.

ƏR KİMİ YAŞADI, ƏR KİMİ GETDİ

Paşa ALLAHVERDİYEV,
*Hamarat kənd sakini,
təqaüddə olan müəllim*

Hər elin-obanın yurda şöhrət gətirən oğulları olur. Onların arasında elələri də təpi-lir ki, adını təkcə doğulub boy-a-başa çatdığını diyarın deyil, bir millətin, ölkənin şərəf tarixinə yazır. Belə igidlərdən biri də bizim Əli Hüseynov idi. O Əli Hüseynov ki, türk şairi Mehmet Akif demişkən, «heç zaman zülmü alqışlamadı, zalımı sevmədi, gələnin kefi üçün gedəni söymədi». Təbiətən sakit, müləyim xasiyyətli, üzündən nur tökülen Əli Nəcəf ogluna Allah hər şeyi vermişdi. Şux qaməti, ağayana yerişi, təbəssümü, ağ saçları ona çox yaraşırıdı. Görkəmi, vüqarı dağı xatırladırıdı. Zahirən sakit görünən bu adamın daxili təlatümlü idi. Bəzən dağ çayı kimi coşurdu. Coşqun çay ömrü də yaşadı. Heç zaman əməldə bir, dildə başqa olmadı.

Əli Hüseynov mühəribədən qəhrəman kimi qayıdanda mənim 10 yaşım vardı, 3-cü sinifdə oxuyurdum. Onu məktəbimizə dəvət etmişdilər. Hələ

əsgər palтарını soyunmamışdı. Hava soyuq olduğundan şineldə və papaqda gəlmişdi. Şinelin altın-dan 3 orden görünürdü. Müəllimlər onu bizə elimizin qəhrəman oğlu kimi təqdim edib haqqında ifti-xarla danışırdılar. Uşaqlardan biri əlini qaldırıb su-al verdi:

– Əli dayı, cəbhədə neçə nemes öldürmüüsən?

Oğlanı yanına çağırıb qolunu boynuna saldı və üzündən öpüb: – Əziz bala, mən faşistləri öldürəndə saymirdim. Sənin və bütün uşqrların xoşbəxtliyi naminə topun arxasında 1418 günə Brest-dən Berlinəcən gedib çıxmışam, – dedi.

İllər arxada qaldı. Pedoqoji Dillər İnstituna daxil oldum. Ali məktəbi bitirib rayonumuza gəldim. Məni birinci təbrik edən, atama gözaydınlığı verən Əli Hüseynov oldu. Onu da deyim ki, təhsil aldığım illərdə kolxozun sədri kimi ailəmizə köməyi az dəyməmişdi.

Bizim eloğlu təkəbbürdən, riyakarlıqdan, saxta təbəssümdən uzaq idi. İnsanlara var-dövlətinə, tutduğu vəzifəyə görə yox, ləyaqətinə görə qiymət verirdi, haqqa inanırdı. Bu yerdə bir söhbət yadına düşdü. Mənim haqqımda rayon milis şöbəsinə məktub yazılmışdı. Güya satdığını qaramal kolxozun fermasındandır. Sahə inspektoru gəldi, məni kolxozun idarəsinə dəvət elədi. Aydın oldu ki, məktub imzasızdır. Məsələdən xəbər tutan Əli Hüseynov sahə inspektorunu kabinetinə çağırıb dedi:

– Belə cızmaqaralara görə bir daha bizim əra-

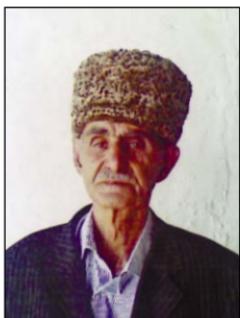
ziyə ayıq basma. Müəllimin vaxtını alıb dərsdən ayırmaq qanunu pozmaqdır.

Başqa bir misal. Hamarat kəndinin adamları ilə Verinin kolxozçuları arasında biçənəklər üstündə hər il narazılıq olurdu. Əli Hüseynov qonşu kolxozun sədri mərhum Mirhətəm Zeynalovla bu problemi birgə həll elədi. Hər iki təsərrüfat başçısının iştirakı ilə sərhəd müəyyənləşdirildi. Məsələnin həllində Əlinin nüfuzu və kəsərli sözü işini gördü.

Bizim tərəflərdə bəzən yol və torpaq üstündə qonşular arasında münasibət pozulur, şikayetlər olurdu. Kənd sovetinin sədri vəzifəsində işləyən Əli Hüseynov bu məsələni yerində həll edib münasibətlərdəki soyuqluğu aradan qaldırdı. Onun ağsaqqal sözü qanun kimi qəbul olunardı.

Əli Hüseynov 1987-ci ilin bir qış günü haqq dünyasına qovuşdu. Əslində ölmədi, cismi topağa tapşırıldı. Ər kimi yaşadı, ər kimi getdi. Adı qədir bilən dostlarının, tanışlarının, soydaşlarının qəlbində zaman-zaman yaşayacaq.

BİZ DOST İDİK

Gülməmməd ŞİXƏLİYEV,
*Dizdipok kəndinin sakini,
əmək veterani*

Əli Hüseynovun adı çəkiləndə gözlərimizin önündə el-obasını şöhrətləndirən, xeyir-xahlığı ilə seçilən bir şəxsiyyət canlanır. O, hər cür şərdən, xətadan uzaq insan idi. Məramı və məqsədi adamların qayğısına qalmaq, onlara dayaq və gərək olmaq idi.

Tanrıının ona ayırdığı ömür payını şərəflə yaşıdı, sınaqlardan alnıaçıq, üzüağ çıxdı. Müharibənin ağrı-acıları onu mətinləşdirmişdi. Kəndə qayıdan sonra rayonda məsul vəzifədə işləməyə çəgirmişdilər. Ancaq torpaq onu çekirdi. Qayıdır «Mədəniyyət» kolxozunda çalışdı, gücü çatan işdən yapışdı. Müharibə illərində şöhrətini itirən təsərrüfatımızı dirçəltmək üçün əlindən gələni edirdi. Çox keçmədən onu kolxoza sədr seçdik.

Uzun illər Əli Hüseynovla çiycin-çiyinə çalışmışam, sədaqətli dost olmuşam. Onun məsləhəti ilə

fermada briqadır işləmişəm. Bu insan tamahdan, başqasının malına göz dikməkdən çox-çox uzaq idi. Dostlarını və yaxınlarını da belə görmək isteyirdi. Sədrin saflığı, el üçün can yandırması bəzilərinin ürəyindən deyildi. Onlar baş qaldırırdılar, rayonda özlərinə havadarlar tapırdılar. Ancaq cəhdələri boşça çıxırdı, ədalət Əlinin tərəfində idi.

1969-cu ilin söhbətidir. Fermadakı bir baş buzovlu inək itmişdi. Kənddə bunu hallandırırdılar. Satıldığını deyirdilər. Axtarış apardıq, Astaranın bizim torpaqlara yaxın kəndində tapıldı. Səhər tezdən maşına əyləşib həmin kəndə getdik. Evi müəyyənləşdirib qapısını döydük. Cavan gəlin qapını açıb bizi içəri dəvət elədi. İnək həyətdə bağlanmışdı. Məsələdən hali olan ev sahibəsi dilləndi:

– Heyvan kənddə dolaşırıdı. Sahibi tapılmadığından gətirib həyətə saldım. Çox kasıbıq. Dörd uşağım var. Ərim cavan olüb. İnəyi sağib südünü uşaqlara yedizdirirəm. Apara bilərsiz.

Doğrudan da evdə dörd uşaq oynayırdı. Yalın-qat olduqları ilk baxışdan göründü. Əli onlara baxabaxa doluxsundu, üzünü gəlinə tutub: – İnəyi bu uşaqlara bağışlayıram, – dedi.

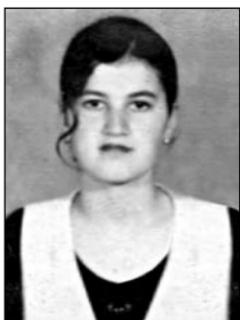
Biz gəlinlə xudahafızləşib kəndə qayıtdıq. Hər ay əmək haqqımızdan müəyyən məbləğ ödəməklə fermaya dəymış ziyanı bərpa elədik.

Əli Hüseynov ürəyi yumşaq, sözübütöv kişiydi. Kolxozun idarə işçiləri ilə toylara, yas mərasimləri-

nə birgə gedərdi. Xeyir-şərdə adamların ehtiyaclarını öyrənib kömək əlini uzadı «Əl tutmaq Əlidən qalıb» deyərdi. Tikilən evlərin bünövrəsinə daşı özü qoyardı, qapıları açmağa onu çağırardılar. Bizi də yanına salıb xeyir-dua verməyə gedərdi. Ordu sıralarına gedənləri yola salar, gələnləri qarşılırdı.

Nurlu şəxsiyyət Əli Hüseynov canını Vətən və el yolunda fəda elədi. Həyatda izi qaldı, ürəklərdə xatırəsi. Hər dəfə Əkşə türbəsinə ziyarətə yolum düşəndə məzarı qarşısında baş əyirəm, onunla keçirdiyim günlərim yada düşür. Nə yaxşı ki, dünya-da Əli kimi kişilər varmış.

XATİRƏSİ ƏZİZ BABAM

Turanə Əkbərova,
Bakı şəhərində müəllim

Babam tez-tez yadına düşür. Ucaboy, xoşsifət bir kişi idi. Biz Lənkəranın Ürgə kəndində yaşayırıq. Anama baş çəkməyə gəlirdi. Qapıdan girən ki-mi gətirdiyi hədiyyəni stolun üstünə qoyub, məni qucağına alırdı «Bu qız evin yaraşıdır» deyirdi. Bəzən 1-2 gün qalırdı. Gedəndə üzünü anama tutub:

– Zöhrə, Turanə balam nə istəsə, mənə zəng elə, kənndən gətirim.

Məktəbə getdiyim il babam xəstələnmişdi. Şəhərdə aldığı məktəbli çantasını, dəftər-qələmi dayımdan göndərmişdi. Bir qış günü onun vəfatını eşidib sarsıldım. Üç gün məktəbə gedə bilmədim. Mənə dərs deyən müəllimim evimizə gəldi, ata-anama başsağlığı verdi, qolumdan tutub sinifə apardı.

Məktəbimizdə «Heç kim unudulmur, heç nə yad-dan çıxmır» güşəsi vardı. İkinci Cahan müharibəsinin qəhrəmanlarının şəkilləri asılmışdı. Babamın boyan ilə çəkilmiş portreti də bu şəkillər arasında idi. Sinifimdəki uşaqlar Əli Hüseynovun nəvəsi olduğumu bilirdilər. Onun haqqında yazıları toplamışdım, nənəm Lalə-

zarın söhbətlərindən bir neçəsini dəftərə yazmışdım. Babamın kinoya çəkildiyini də nənəm demişdi.

Kəndimizdəki orta məktəbi bitirdim. Peşə seçməkdə çətinlik çəkmədim. Müəllimlik uşaqlıq arzum idi. Sənədlərimi Lənkəran Pedaqoji Məktəbinə verdim. İmtahanlardan uğurla çıxdım, yüksək bal topladım. Adıma tələbə biletini yazıldı.

Pedməktəbə daxil olmağım Qələbənin 55 illik yubileyinə düşmüdü. Məktəbdə bu mövzuda inşa yazı müsabiqəsi keçirildi. «Mənim qəhrəman babam» yazısı birinci yeri tutdu, direktorluq tərəfindən tərifnaməyə layiq görüldüm.

Texnikumu fərqlənmə diplomu ilə bitirdim. Elə oldu ki, tez ailə həyatı qurdum və Bakıya köcdüm. İndi iki övlad anasıyam. Xəyal və Ayxan məktəbə gedirlər. Yeri düşəndə onlara babam barədə danışıram, topladığım sənədləri və şəkilləri göstərirəm, nənəmin mənə danışlığı xatırələri dilə gətirirəm.

Babam 70 illik ömrünün 1418 gününü cəbhədə keçirmişdi. Vətəndaşlıq borcunu yerinə yetirib, doğma diyara qəhrəman kimi qayıtmışdı. Doğulduğu torpağa da borclu qalmadı. Əkdi, becərdi, tikdi, yaratdı. Torpaq da onu bir övlad kimi qoynuna aldı.

Əli Hüseynovun məzarı onun övladları, nəvələri və nəticələri üçün and yeridir. İldə iki dəfə - Ramazan bayramında və babamın xatirə günündə Əksə turbəsinə gedib xatırəsini yad edirik.

Babamın adını əziz tutanlara, zəhmətini yada salıb qiymətləndirənlərə, bu kitabın işıq üzü görməsinə təşəbbüs göstərənlərə Əli Hüseynovun nəvələri və nəticələri adından minnətdarlığını bildirirəm.

ATALARIN YOLU - OĞULLARIN YOLUDUR

Azad AĞAMMƏDOĞLU,
birinci qrup Qarabağ əlili

Bizim Qılqılov kəndi yol üstündədir. Dasterə, Hamarata, Siyova bu yoldan keçib gedirlər. Yayın istisində, qışın soyuğunda qapılarımız qonaqların üzünə həmişə açıq olur. Uşaqlığımdan evimizə mərhəm bir kişinin yolunu gözləyərdim. O, babam Məlikin yaxın dostu idi. Söhbətlərini uşaq marağlı ilə dinləyib yadımda saxlayardı. Gedəndə məni yanına çəğırib üzümdən öpərdi. Bu şəxs atamın iftixarla «Seyid Əli əmi» deyə müraciət etdiyi Əli Hüseynov idi.

Əli əminin danışdığı xatirələr bu gün də yadimdadır. Müharibədə vuruşduğu yerlər, aldığı orden və medallar, cəbhə dostlarının adları hafizəmə həkk olunub. Biz Vətən torpağını qorumağı belə qəhrəmanlardan öyrənmişik və amalımıza sadiq qalmışıq...

1993-cü ilin payızında 18 yaşım tamam olmuşdu. Çoxdan gözlədiyim gün gəlib çatdı. Milli orduda xidmətə çağırıldılar. Üç ay hərbi təlimdə olduq. Döyüş yolum Füzuli rayonunun Horadız qəsəbəsindən başlandı.

Erməni quldurlarının hücumunu dayandırıa bildik.

Qışın oğlan çağında artıq Kəlbəcər dağlarında dıq. Yanşaq kəndi uğrunda ölüm-dirim mübarizəsi gedirdi. Rotamız düşmənin irəliləməsinin qarşısını aldı. Erməni qəsbkarları xeyli itki verdi. Döyüsdə mən minaya düşdüm və sağ ayağımı itirdim. Fevralın 14-də gecədən xeyli keçmiş mühasirədə qaldım. Ertəsi gün əsgərlərimiz axtarıb məni qarın altından çıxartdılar. Sağ əlimin barmaqlarını şaxta aparmışdı. Sağ ayağım və sağ əlim ömürlük sıkəst oldu. Uzun müddət müalicə olunub evə döndüm.

Nə yaxşı ki, həyatda xeyirxah insanlar var. Mənim ağır günlərimdə dayağım oldular. Onların sırasında Əli əminin övladlarının, yaxınlarının adlarını çək-məmək günah olardı.

Dövlətimiz Qarabağ əllərinin etibarlı dayağıdır. Qayğıımıza qalır, ehtiyaclarımızı ödəyir. Bunu öz timsalımda görürəm. Lənkəran şəhərində ikiotaqlı mənzil, minik maşını veriblər. Hər il kurort müalicəsində oluram. Səhhətim yerli həkimlərin nəzarəti altındadır. Təhsilimi davam etdirməyi unutmadım. Bakı Kooperasiya Universitetini qiyabi bitirdim. İxtisasım üzrə işləyirəm, həm də kiçik bizneslə məşğulam. Hörmətli Prezidentimiz İlham Əliyev iş adamlarının fəaliyyəti üçün geniş imkanlar yaradıb.

Bəli, biz müstəqil ölkənin gəncləri torpaqlarımızi yağı düşməndən qorumağı sələflərimizdən, Əli əmi kimi qəhrəmanlardan öyrənmişik. Əbəs demirlər ki, ataların yolu - oğulların yoludur. Biz də bu yolda inam-la addımlayıraq.

**ƏLİ NƏCƏF oğlu HÜSEYNOV –
VƏTƏN QƏHRƏMANI
1918 – 12.02.1987
(Üç Şöhrət ordenli)**

Fərmanların tarixi

25.08.1944 orden N111921
03.11.1944 orden N 5861
31.05.1945 orden N 111

Hüseyinov Əli Nəcəf oğlu – 124-cü qvardiya artilleriya polkunda (52-ci qvardiya atıcı diviziya-sı, 3-cü zərbə ordusu, 1-ci Belorusiya cəbhəsi) top komandiri, qvardiya kiçik serjanti.

1918-ci ildə Azərbaycan Respublikasıının Lerik rayonundakı Daster kəndində kəndli ailəsində anadan olmuşdur. Azərbaycanlıdır. 8-ci sinfi bitirmiştir. Kolxozda hesabdar işləmişdir.

Qızıl Ordu sıralarına 1939-cu ildə çağırılmışdır. Artilleriyada xidmət etmişdir. Müharibənin ilk günlərindən cəbhədə top tuşlayıcısı, sonra da top komandiri olmuşdur. 1941-ci ilin payızından Qələbə

günündək topun arxasında şərəfli döyüş yolu keçmişdir.

69-cu atıcı diviziyanın tərkibində Stalinqrad uğrunda döyüslərdə vuruşmuşdur. Düşmən qruplarının darmadağın edilməsində topçu yefreytor vəzifəsini daşıyaraq, böyük şücaət göstərmişdir. Raspopinsk rayonunda düşmən qruplarının məhv edilməsində xüsusilə fərqlənmişdir. Düşmənlər zi-rehli bunkerdən əsgərlərimizin irəliləməsinə təhlükə yaratdıqda Hüseynov və Sitnikov sərrast atəşlə düşmən pulemyotunu susdurmuşdur. Bu döyüşdə Hüseynov «İgidliyə görə» medalı almışdır.

Kursk qövsü uğrunda döyüslərdə Prokrovka altında vuruşmuşdur. Döyüş zamanı Kommunist Partiyası sıralarına daxil olmuşdur. Sonra Ukraynanın, Pribaltikanın, Polşanın azad edilməsində vuruşmuşdur. Hüseynovun topçuları həmişə öndə gedib fərqlənmişlər.

1944-cü ilin iyulun 17-də Mejilovo kəndi (Leninqrad vilayəti) uğrunda gedən döyüşdə qvardiyaçı yefreytor Hüseynovun topçuları bütün günü vuruşmuşlar. Artilleriyaçılar sərrast atəşlə düşmənin iki dəzgahı və üç əl pulemyotunu məhv etmiş, xeyli piyadani qırmışlar. Hüseynov bu döyüşdə yaralansa da, yenidən döyüşə atılmaq üçün sıradə qalmışdır.

25 avqust 1944-cü il tarixli əmrlə qvardiya yefreytoru Əli Nəcəf oğlu Hüseynov III dərəcəli Söhrət ordeni ilə təltif olunmuşdur (№ 111921).

1944-cü il sentyabrın 16-da Kurvist yaşayış

məntəqəsi (Valqa şəhərinin şimal-şərqindən 10 km aralı, Estoniya) uğrunda, təltif vərəqəsində qeyd edildiyi kimi «Ə. Hüseynovun nişançıları düşmənin 4 dəzgahlı və 3 əl pulemyotunu, bir 76 mm-lik səhra topunu məhv etmiş, bir piyada vzvodunu qırmışdır».

2-ci zərbə ordusunun 5 noyabr 1944-cü il tərixli əmri ilə (№398/n) qvardiya kiçik serjantı Əli Nəcəf oğlu Hüseynov II dərəcəli Şöhrət ordeni ilə təltif edilmişdir. Eləcə də bu əmrlə onun döyüş yoldaşı Pyotr Sitnikov da təltif olunmuşdur.

Berlində gedən döyüşlərdə 52-ci atıcı qvardiya diviziyası 3-cü zərbə ordusunun tərkibində idi, şəhəri şimaldan atəşə tutmuşdu. Stalinqradda qazanılmış döyüş təcrübəsi burada Əli Hüseynovun karına gəldi. O, düşmənin atəş nöqtələrini dəqiq nişan alıb susdurur, müşahidə məntəqələrini dağıdırıdı.

Təkcə aprelin 16-dan 23-dək qvardiya kiçik serjantı Hüseynovun nişançıları Leçin (Oder çayıının qərbindən 12 km aralı) yaşayış məntəqəsindən Berlinə gedən yolda faşistlərin 14 pulemyotunu, 2 topunu, düşmənin minamyot batareyasını susdurusmuş, 30-a yaxın hitlerçini məhv etmişdir.

Aprelin 23-də Qumbold-Xay park rayonunda faşistlər daha inadla müdafiə olunurdular. Hüseynov və onun döyüş yoldaşları topu döyüşə çıxarmış, düşmən topları və pulemyotları ilə təkbətək mübarizəyə başlamışlar. Bu döyüsdə Hüseynov kontuziya almış, iki döyüş yoldaşı ağır yaralanmış, lakin

topdan atəş açmağa davam etmişdir. Hüseynov və Sitnikov düşmənin daha 2 tankını, 3 pulemyotunu sıradan çıxarmış, 20-yə yaxın hitlerçini məhv etmişdir. Sovet piyadaları Berlinin küçələrində irəli-yə doğru hərəkətini davam etdirmişdir.

Qvardiya kiçik serjantı Əli Nəcəf oğlu Hüseynov alman-faşist qəsbkarlarına qarşı döyüslərdə göstərdiyi şücaət və rəşadətə görə SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 31 may 1945-ci il tarixli Fərمانı ilə 1-ci dərəcəli Şöhrət ordeni (№577) ilə təltif edilmişdir. O, üç Şöhrət ordenli qəhrəmanlardan biri olmuşdur. Bu fermanla Pyotr Sitnikov da 1-ci dərəcəli Şöhrət ordenininə layiq görülmüşdür.

1945-ci ildə tərxis olunmuş və vətəninə qayıtmışdır. Orta məktəbi bitirmiştir. 9 il kolxoz sədri, 20 ildən artıq kənd sovetinin sədri işləmişdir. 12 fevral 1987-ci ildə vəfat etmişdir.

I dərəcəli Vətən müharibəsi, Qırmızı Ulduz ordenləri, Şöhrət ordeninin hər üç dərəcəsi, medal-larla təltif olunmuşdur.

Mənbələr:

G.İ.Andreyev, İ.D.Bakurov. Əsgər şöhrəti.
1971. Kit. 3

Üç şöhrət ordenlilər. Bioqrafik lügət. M. Hərbi nəşriyyat, 2000.

PYOTR İQNATYEVİÇ SİTNİKOV

27.01.1920 – 10.03.1995

Üç Şöhrət ordenli

Fərmanların tarixi

18.07.1944   orden N 111919

05.11.1944   orden N 5862

31.05.1945   orden N 577

Sitnikov Pyotr İqnatyeviç – 124-cü qvardiya artilleriya polkunun (1-ci Belorusiya cəbhəsi, 3-cü zərbə ordusu, 52-ci qvardiya atıcı diviziyyası) top tuşlayıcısı, qvardiya yefreytoru.

27 yanvar 1920-ci ildə Kurqan vilayətinin Be-lozersk rayonunun Pyankovo kəndində kəndli ailəsində anadan olmuşdur. Milliyətcə rusdur. İbtidai təhsillidir. Kolxozda mexanizator işləmişdir.

Qızıl Ordu sıralarına 1940-ci ildə çağırılmışdır. Artilleriyada xidmət etmişdir. 1941-ci ilin iyundunda tərxis olunmalıydı, lakin müharibə mane oldu. Müharibənin ilk günlərindən cəbhədə olmuşdur. 1941-ci ilin payızından Qələbə gününədək döyüş topunun arxasında şərəfli döyüş yolu keçmişdir.

1944-cü ilin iyulun 18-də Mejilovo kəndi (Ləninqrad vilayəti) uğrunda gedən döyüsdə qvardiyaçı qızıl əsgər Sitnikov düşmənin piyada dəstəsinin iki dəzgahlı və üç əl pulemyotunu məhv etmişdir. 52-ci atıcı qvardiya diviziyasının komandirinin əmri ilə (№ 84/n) 31 iyul 1944-cü il tarixdə Pyotr İqnatyeviç Sitnikov III dərəcəli Şöhrət ordeni ilə (№ 111919) təltif edilmişdir.

1944-cü il sentyabrın 16-da Kurvist yaşayış məntəqəsi (Valqa şəhərinin şimal-şərqindən 10 km aralı, Estoniya) uğrunda təltif vərəqəsində qeyd edildiyi kimi «Ə. Hüseynovun nişançıları düşmənin 4 dəzgahlı və 3 əl pulemyotunu, bir 76 mm-lik səhra topunu məhv etmiş, minamyot batareyasının atəşini susdurmuş, bir piyada vzvodunu qırmışdır».

İkinci zərbə ordusunun 18 iyul 1944-cü il əmri ilə (№ 398/n) qvardiya qızıl əsgəri Pyotr İqnatyeviç Sitnikov II dərəcəli Şöhrət ordeni ilə təltif edilmişdir. Bu əmrlə onun komandiri Əli Hüseynov da II dərəcəli Şöhrət ordeninə layiq görülmüşdür.

52-ci atıcı qvardiya diviziyası 3-cü zərbə ordusunun tərkibində Berlinin alınmasında düşmənin atəş nöqtələrini susdurmuş, müşahidə məntəqələrini dağıtmış və piyadaların hərəkətinə yol açmışdır.

Təkcə aprelin 16-dan 24-dək topçu qvardiya yefreytoru Sitnikov Leçin (Oder çayının qərbindən 12 km aralı) yaşayış məntəqəsindən Berlinə gedən yolda faşistlərin 14 pulemyotunu, 2 zirehli maşınıni, 30-a yaxın hitlerçini məhv etmişdir.

Aprelin 23-də Qumbold-Xay park rayonunda

faşistlərə ağır zərbə endirmişdir. Əli Hüseynov və onun topçu dostu sərrast atəşlə düşmənin pulemyotlarını susdurmuşlar. Bu döyüşdə komandir Əli Hüseynov kontuziya almışdır. Sitnikov və komandiri düşmənin 2 tankını sıradan çıxarmış, daha 3 pulemyotunu və 20-yə yaxın hitlerçini məhv etmişdir.

Komandanlığının tapşırığını yüksək səviyyədə yerinə yetirdiyinə görə qvardiya yefreytoru Pyotr İqnatyeviç Sitnikov SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin 31 may 1945-ci il tarixli Fərmanı ilə I dərəcəli Şöhrət ordeni (№ 577) ilə təltif edilmiş, üç Şöhrət ordenli qəhrəmanlardan biri olmuşdur. Bu fərmanla onun komandiri Əli Hüseynov da I dərəcəli Şöhrət ordeninə layiq görülmüşdür.

1946-cı ildə ordudan tərxis olunmuş, doğma kəndinə qayıtmışdır. Belozersk rayonundakı «Vosxod» kolxozunda mexanizator işləmişdir. Son illər Kurqan vilayətinin mərkəzində yaşamışdır. 10 mart 1995-ci ildə vəfat etmişdir. Kurqan şəhərinin Pyabkovo qəbiristanlığında dəfn edilmişdir.

I dərəcəli Vətən müharibəsi, üç Şöhrət ordenlərilə, medallarla, o cümlədən «İgidliyə görə» medalıyla təltif olunmuşdur.

Mənbələr:

*G.İ.Andreyev, İ.D.Bakurov. Əsgər şöhrəti.
1971. Kit. 3*

*Üç şöhrət ordenlilər. Bioqrafik lügət. M. Hərbi
nəşriyyat, 2000.*

SON SÖZ

Kitabin çapa hazırlanması beş ay çəkdi. Bu müddətdə yeni sənədlər tapıldı, yeni xatirələr qələmə alındı. Bu sənədlərdən və məktublar-dan yeri gəlmışkən istifadə olundu, saralmış şəkil-lər bərpa edildi.

Rayon gənclər və idman idarəsinin əməkdaşı Natiq İsaqov mənə bir CD disk təqdim edib dedi:

– Xeyli axtarış aparıb internetdə Əli dayının Moskvada çəkildiyi «Əsgər getdi...» filminin lentini tapa bildim. 1 saat 20 dəqiqlik filmin ssenari müəllifi görkəmli rus şairi Konstantin Simonov, rejisoru M. Babak, operatoru isə V. Altşulerdir. Lentdə 42 nəfər döyüşü haqqında məlumatla bərabər çıxışları da verilmişdir. Azərbaycandan yalnız Əli dayı barədə danışılır.

Filmə tamaşa edərkən 30 ildən sonra Əlinin şirin ləhcədə rus dilində danışığını eşitdim. Ötən ilər, səmimi görüşlər, söhbətlər yada düşdü və kövrəldim.

Natiq müəllim daha iki sənədi stolun üstünə qoydu. Bunlar da internetdən götürülmüşdü. Əli Hüseynov və onun cəbhə dostu Pyotr Sitnikov haqqında konkret faktlardır. Orden və medalların təltif tarixi və kim tərəfindən verilməsi çox aydın qeyd olunmuşdur. Bu sənədlər kitabda toplanmış materiallardakı faktların dəqiqləşdirilməsinə, yeri gələndə düzəliş aparılmasına kömək etdi.

Əli Hüseynovun müharibədə Qırmızı Ulduz ordeni ilə təltif olunması da aydınlaşdı. Eyni zamanda cəbhədə çəkilmiş bir şəkil bu sənədlərə əlavə edildi.

Əli Hüseynov haqqında mətbuatda dərc olunmuş materiallarda onun Daster kəndində dəfn olunduğu yazılmışdır. Oğlu Arif bildirdi ki, atası sağlığında Əkşə türbəsindəki qəbirstanlıqda dəfn olunmasını vəsiyyət etmişdi. Biz onun vəsiyyətinə sadıq qaldıq.

Hüseynağa müəllimin köməyi ilə Əli Hüseynovun IX çağırış Azərbaycan SSR Ali Sovetinə deputat seçilməsi barədə vəsiqənin surətini də əldə etdik.

Nəhayət, bu nəşrin işiq üzü görməsində xeyirxahlığını təklif edən hörmətli bir insana – Ataxan Ağayevə təşəkkürümüzü bildiririk.

* * *

Bir yaz günü yolum Akuşapeştə kəndinə düşdü. Ziyarətgaha getdim. Qədim məzarlar, bu qəbirlərin yaşıdı ağaclar arasında Əkşə türbəsinin günbəzi ucalır. Yerli camaatın dediyinə görə, Əkşə peyğəmbərlərin əsabələrindən olub, ömrünü bu torpağa tapşırıb. Nə vaxt bu diyara gəldiyi, nə vaxt dünəydan köçdüyü məlum deyil. Piran zonasındaki bütün kəndlərdən türbəni ziyarətə gəlirlər. Nəzir gətirir, namaz qılır, niyyətlərini müqəddəs məzara piçıldayıb əllərini Allah dərgahına qaldırıb kömək istəyirlər.

Soykökü bu torpaqdan olan iş adamlarından biri ziyarətgahda günbəz tikdirib, su çəkdirib, ziyarətə gələnlər üçün rahat yerlər hazırlatdırıb. İçərisinə xalça-palaz döşənib. Bütün günü samavar qaynayıb, gələnlərə çay təklif olunur

Türbədən cəmi 10-12 addımlıqda Əli Hüseynovun məzarıdır. Baş daşının üstündə üç Şöhrət ordeni təsvir olunub. Mərmərdəki şəkildə üzündən təbəssüm yağan qəhrəmanın məzarı önünde baş əyib salavat çevirirəm. Bir dəqiqlik sükutla xatırəsini yad edirəm.

Ətrafdakı qəbirlər Əli Hüseynovun qardaşlarının, qohumlarınınındır..

Borcumu yerinə yetirdiyimdən rahat geri döñürəm. Bu, çoxdankı arzum idi və gerçək oldu.

... Maşın dağ yolu ilə yavaş-yavaş aşağı enir. Yadına şair dostum Novruz Nəcəfoğlunun bu misraları düşür:

*Əgər cismim qismət olsa torpağa,
Apar, haqqım çatan yerdə dəfn elə!
Xəlvət yerdə darixaram, elimin –
Yolu, izi itən yerdə dəfn elə.*

Gün o gün olsun kəndim Təlbəyəğə çəkilmiş tikanlı sərhəd məftilləri yiğilsın, mənim də cismimi doğulduğum torpaq qoynuna alsın...

H.VƏLİMƏMMƏDOV

TƏLTİFLƏR
VƏ
SƏNƏDLƏR

~~~~~ ØSGØR SÖHRØTI ~~~~

Şöhrət ordenləri

Qırmızı Ulduz ordeni

I dərəcəli
Vətən
müharibəsi
ordeni

Böyük Vətən
müharibəsində
qələbəyə görə
medali

Qələbənin 20
illiyinə görə
medali

Lenin yubiley
medali

Əmək veterani
medali

Silahlı
qüvvələrin 60
illiyi medali

Deputat vəsiqəsi

Qurultaylara nümayəndə mandatları

ÖTƏN
İLLƏRDƏN
QALAN
ŞƏKİLLƏR

~~~~~ ØSGØR SÖHRØTI ~~~~

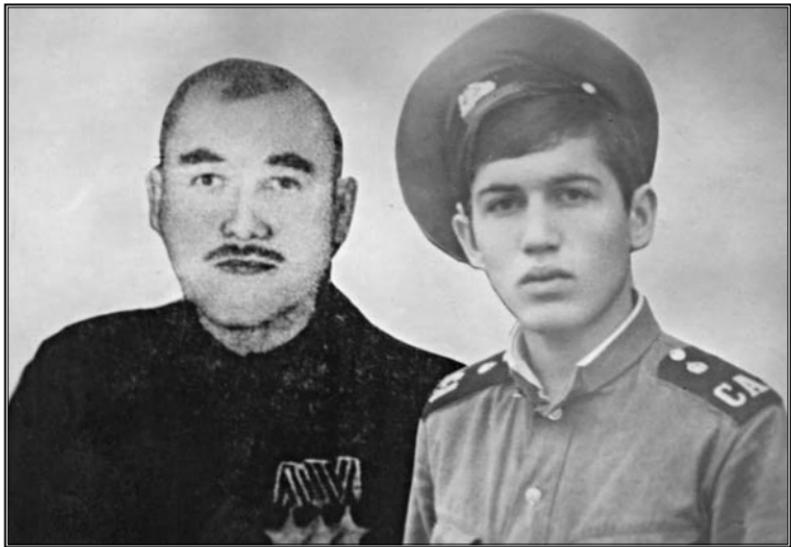
Ө.Hüseynov (1975)

Ə.Hüseynov həyat yoldaşı Laləzar xanımla

Ə.Hüseynov həmkəndliləri arasında

Ə.Hüseynov oğlu Rəfael ilə

Ə.Hüseynovun böyük oğlu Ayaz (sağda) ailəsi ilə

Ə.Hüseynov və qardaşı Səməd

Ə.Hüseynov həyat yoldaşı, nəvəsi və
kənd aqsaqqalı Qurbanəli kişiylə

Arif həyat yoldaşı Təzəgül xanım və oğlu Anarla

~~~~ ƏSGƏR SÖHRƏTİ ~~~~

Ə.Hüseynov oğlanları ilə (1967)

Ə.Hüseynovun qardaşı oğlu Sayad, Laləzaz xanım
(ortada) və Sayadın həyat yoldaşı Fatimə

~~~~ ƏSGƏR ŞÖHRƏTİ ~~~~

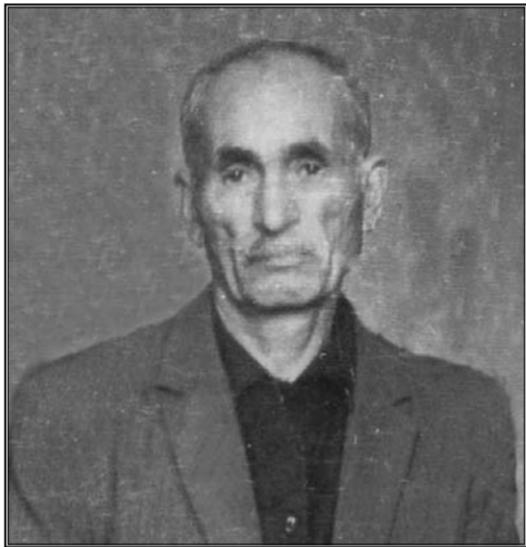
Ə.Hüseynovun qardaşı Muxtar həyat yoldaşı Ağabənu ilə

Ə.Hüseynov oğlanları ilə

Ø.Hüseynov Yesentuki kurortunda

Θ.Hüseynovun qardaşı Səttar kişi

Hüseyinağa Hüseynov ailəsi ilə

~~~~ ƏSGƏR ŞÖHRƏTİ ~~~~

Ə.Hüseynovun qızı Zöhrə xanım ailəsi ilə

Etibar ailəsi ilə

~~~~ ƏSGƏR ŞÖHRƏTİ ~~~~

Ə.Hüseynov oğlu Azad ailəsi ilə

Ə.Hüseynovun oğlanları Ağayar və Etibar

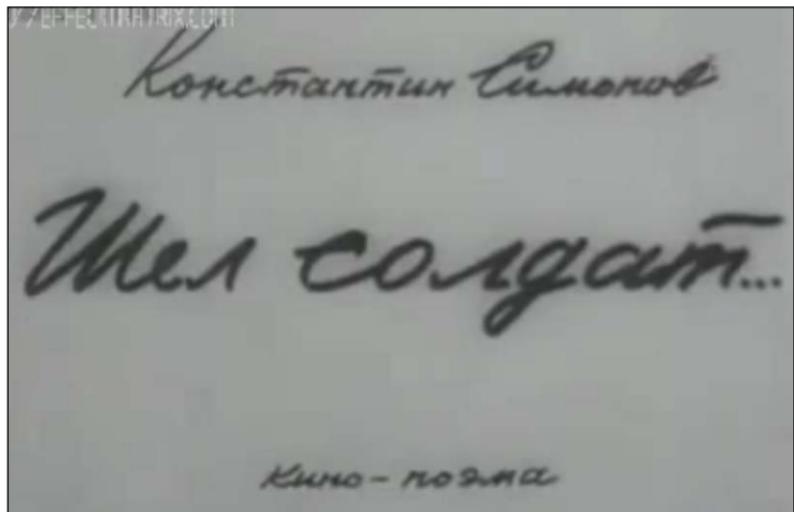
Ə.Hüseynov «Bolluq uğrunda» qəzeti redaksiyasında

Ə.Hüseynov jurnalistə müsahibə verərkən

Əli Hüseynov və Gülməmməd Şıxəliyev

«Ósgr getdi...» filmindən kadrlar

Əli Hüseynov adına Daster kənd ümumi orta məktəbi

Əli Hüseynovun Daster kəndindəki evi

M Ü N D Ə R İ C A T

<i>Həmzə Vəliməmmədov</i>	
O, SAĞLIĞINDA QİYMƏTİNİ ALMIŞDI	5
<i>Qriqori Andreyev</i>	
STALINQRADDAN BERLİNƏDƏK(<i>O çerk</i>)	10
<i>Sərdar Əliyev</i>	
İGİD ÖLƏR, ADI QALAR	17
<i>Həmzə Vəliməmmədov</i>	
REYXSTAQ DİVARLARINDA AVTOQRAF	24
<i>Hidayət Bəşirov, İdris Şükürlü</i>	
BERLİNƏDƏK DÖYÜŞ YOLU	29
<i>V. Xulankov</i>	
İKİSİ BİR TOP ARXASINDA	35
<i>Həmzə Vəliməmmədov</i>	
ƏSGƏR ŞÖHRƏTİ	41
<i>S. Mixaylov</i>	
RƏŞADƏT YOLU İLƏ	46
<i>V. Ankov</i>	
BERLİNƏDƏK GETMİŞDİR	50
<i>Əli Hüseynov</i>	
BİZİM DAĞ KƏNDLƏRİNĐ	52
 ŞÖLƏ SAÇAN ÖMÜR YOLU (XATİRƏLƏR)	
<i>Məhəbbət İbadov</i>	
EHTİRAMLA ANILAN ADAM	63
<i>Hüseynağa Hüseynov</i>	
O, VƏTƏN ÜÇÜN DOĞULMUŞDU	68

~~~~ ƏSGƏR ŞÖHRƏTİ ~~~~

<i>Ataxan Ağayev</i>	
YADDAŞLARDA YAŞAYAN ELOĞLU	71
<i>Daşdəmir Paşayev</i>	
ƏLİNİ BELƏ TANIYIRDIM	74
<i>Cəbrayıł Babayev</i>	
GƏLƏCƏK NƏSİLLƏRƏ ÖRNƏK	77
<i>Arif Hüseynov</i>	
ATAMIZ - İFTİXARIMIZ	80
<i>Paşa Allahverdiyev</i>	
ƏR KİMİ YAŞADI, ƏR KİMİ GETDİ	83
<i>Gülməmməd Şıxəliyev</i>	
BİZ DOST İDİK	86
<i>Turanə Əkbərova</i>	
XATİRƏSİ ƏZİZ BABAM	89
<i>Azad Ağammədoğlu</i>	
ATALARIN YOLU - OĞULLARIN YOLUDUR	91
ƏLİ NƏCƏF oğlu HÜSEYNOV – VƏTƏN QƏHRƏMANI	93
PYOTR İQNATYEVİÇ SİTNİKOV	97
SON SÖZ	100
TƏLTİFLƏR VƏ SƏNƏDLƏR	103
ÖTƏN İLLƏRDƏN QALAN ŞƏKİLLƏR	109

ƏSGƏR SÖHRƏTİ

«APOSTROFF»

BAKİ – 2013

*Üz qabığındaki şəkil rəssam
M.Budkinindir.*

*Çapa məsul
Tərlan Bəhrəmli*

*Operatorlar
Ülvi Musayev
Natiq İsaqov*

*Korrektor
Saminə Hidayətqızı*

*Çapa imzalanmış 14.08.2013,
format 84x108 1/32, f.ç.v. 8,
kağız təbaşirli N1,
tayms qarnituru
sifariş 67.
Sayı 250 ədəd.*

*Kitab
"APOSTROFF"
nəşriyyatında nəşrə hazırlanmış və
ofset üsulu ilə çap olunmuşdur.
(akif0706@mail.ru / 050-313-7-06/012-432-51-04)
AZ1122, Bakı, H. Zərdabi, 71A.*